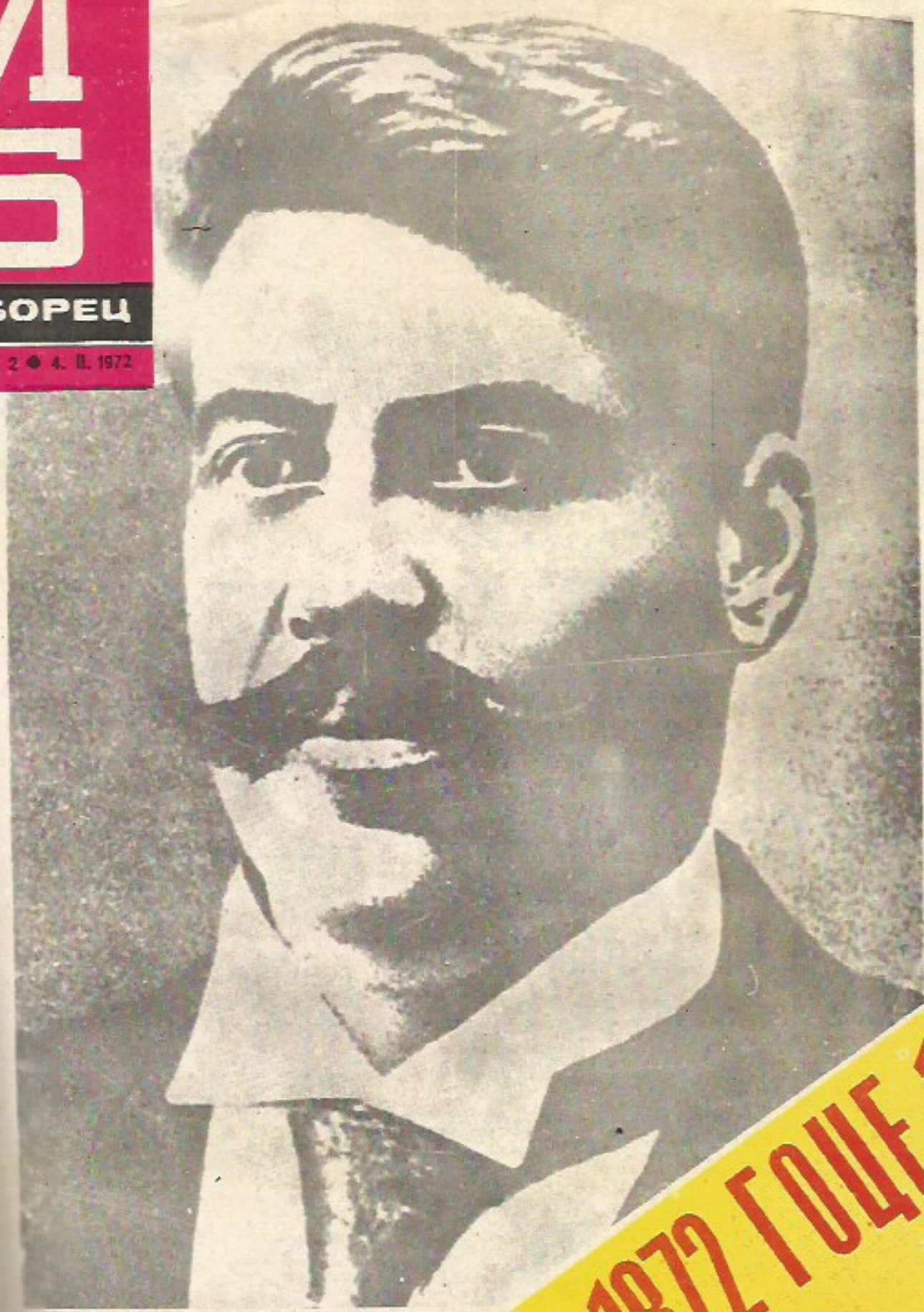

М
С

АД БОРЕЦ

БР. 2 • 4. II. 1972

1972 ГОДЕ 1972

М Б

МЛАД БОРЕЦ

Весник на Сојузот
на младината
на Македонија

ВО САОБОДНИТЕ ЧАСОВИ: Гоце Делчев на излет со свои пријатели.

Ние пак не сакаме да
ја замениме турското ти-
ранија, турските султан-
ици, со други тирани, но
ни со бугарската тирани-
ја и бугарскиот шеп.
Ние се бориме Македони-
ја да стане автоно-
мна, независна, сло-
бодна држава; Маке-
донија на Македонците.
(Јане САНДАНСКИ)

Одликван со Ораел, за
служба за народ со сребре-
ни зраци. Издегува еднаш
неделно. Издавач: Репуб-
личка конференција на
СММ. В.Д. Главен и одго-
ворен уредник: РИСТО
ЛАЗАРОВ. Технички уред-
ник: АЦО МЛАДЕНОВ-
СКИ. Цена на еден приме-
рок 1,00 ден — годишна
преплата 52,00 — полуго-
дишна 26,00 — тримесечна
13,00. Редакција и адми-
нистрација — Работнички
дом — зграда на општест-
вените организации VIII
кат — Скопје — телефон
25346, пошт. факс 547 —
Чековна сметка 401-437
Скопје. Печатница „Нова
Македонија“.

ПРАЗНИК

СЕКОЈ НАРОД има свои херои, легенди. Омиленоста на таквите легенди и херои, меѓудругото, се „мери“ и со бројот на песните што народот ги пее за своите водачи. Уште додека бил жив Гоце, народот наш, македонски, за него испеал многу песни. Многу приказни се изнаприкажани за неговата прерано згасната **ЖЕЛЕЗНА МЛАДОСТ**.

И не случајно. Ништо не е случајно: ТОЈ живеал со сите, како стебло в шума. Коренот на неговото високо историско стебло е во народот.

Можеби не е на одмет денес да се подвсече: да ги оствари сните на својата младост е најдобро што на човека може да му се случи. Гоцевите сни денес се остварени, неговите мечти родени во виорот на револуционерниот занес се реализирани.

Затоа денес ја празнуваме — победата. Празник е ова во календарот на Историјата на Македонија. Празник е ова на една бујно и на револуционерното дело и народот посветена младост. На еден живот што продолжува — без престан. Токму како што ќе рече Иво Андриќ: животот е несватливо чудо, бидејќи непрестано се тропи и останува, а сепак трае и стои цврсто.

**ОВОЈ БРОЈ НА „МЛАД БОРЕЦ“
Е ПЧАТЕН ВО ТИРАЖ ОД
103.000 ПРИМЕРО И**

НАПОМЕНА: Подготвувајќи го овој број испело посветен на животот и делото на Гоце Делчев, редакцијата на весникот „Млад Борец“ се користеше со материјали и документи што се наоѓаат во Народната и универзитетска библиотека во Скопје, Историскиот музеј, како и од творечкиот опис на д-р Христо Апдонов — Полјански посветен на Гоце Делчев.

Гане ТОДОРОВСКИ:

4 МАЈ 1903

(Смртта на Гоце Делчев)

*Така му било нишано: гробот да си го сонш!
В срце го клукна прокоба, стагајќи в тиев туманица:
Имаш ли доволно гробије, ој, Македонијо,
покрива за уште една рана: Баница!*

*Побогати сме сега со уште една смрт и пресен гроб.
Тако ле неиспакана, остани горда и недоустена,
разрени пазуви црни, земјо, извалкана, запустена,
за да го претрнеш сина си што беше најмалку роб.*

*Плачот му прилета на оној што има солзи доста.
Ти, бессолзна немощнице презалтни најгорчили јад
и биди за уште една зауба погорда, оти тој левски млад
на твоите чеда им завешта в бој да умрат и простум.*

*Црни зацрни се тазолика страдалице,
прегризи усти, расчешлај коси, раскни руби,
и смирено, со зборови најталесни и жални
тивоко, по мајчински, оплакувај си ја заубата.*

*Друга смрт таква ти не ќе дочекаш скоро,
на такое свој залубеник што само тебе те имал.
Ој, неравенчана Гоцева изгору,
Ој, Македонијо, ој рано мртугумена!*

**ВО ЖЕШКА АВГУСТОВСКА ПРИКВЕЧЕР, ПРИЛЕГНАТ
НА ЗЕЛЕНА ПАДИНКА, УМИРА РАНЕТИОТ ВОСТАНИК**

*Затворете ја портата зимата,
добродушни и вистински пријатели...*

*Се влече вечерта низ срцето разголено,
оковите на мракот ли натекнале?
Спокојство ли паднало на клемна
под товарот на црните предрекција?*

*Со некој безлична, притаена во мислите,
осаменик сум тажен.
Палактено на мене шуми лисјето,
но, ништо не раскажува!*

*Во сенката на монте биеди спомени
се капе залезот над селото изгорено...
И следи раскрасени на среќи обездомени
што зјаат како сениште врз лицата заморени.*

*Не, не се тоа сеништа, во катчето на смртта
одамна именувано со зборот Македонија,
сум прилетнал, на починика, а таму пак, на сртон,
огрејува надежта што очите ја сонша.*

*Потрениувам... А трететот е светилка
што лачот премолен за сега пат го топи;
по патчето на немоќта тишината ја среќнувам,
тишината ми облева, ме опива...*

*Затворете ја портата зимата!
Од ликот на Родината две солзи се одронија.
Раненикот е мртов а смртта само минато;
идишната за него ќе биде Македонија!*

Горче ПЕТРОВ:

организиран отпор.

Лошо, добро, пофално или не, тоа беше вистинската положба во Организацијата во идеен однос.

Делчев не само што не нарадиравше со проповед на одвлечени идеи, туку полагаше особени грижи да ги конкретизира своите мисли во духот на народот и да се сообразува со животот и обичаите на луѓето, за да се сообразува со животот и обичаите на луѓето, за да ја имаат разликата меѓу нив и себеси. Ефрем Чучков, негов другар во Штип, расправа дека Гоце во Штип агитираа при нив тимски друштва, при веселби и топставки, согласно со битот на штипјани и тој толкувал конкретниот живот, наместо да истакнува одвлечени идеи. Така на пример, тој ги истакнувал случаите кога Бугарите биле затворани од караулот

за средба со Даме Груев. На средба со истиот во прашањето за востанието тој отиде во Солун, преправен како селанин. Но, исто така е верно дека во разни премини во разни случаи тој ја обиколи цела Македонија, отиде дури во Лозенградско. Границата тој ја минуваше многу често со својата уста или со курири. Но, тоа уште не е некој особен романтизам та да заслужува само тоа да се опишува...

Организационата дејност на Гоце во Организацијата почна во 1894 година, како учител во штипското Ново Село. Максдончињата 45 души од Военото училиште, оддадени на слабоста на времето, без формирале социјалистички кружок, што си поставил за задача да се самообразова преку читање на книги, повеќе од социјалистичка содржина. Делчев беше најбудниот од нив. Тие

Делчев беше еден

ВО НАПИШАНОТО досега за Делчев, тој се оцртува во бугарското општество во начин несообразен со стварноста, зашто дејноста на македонското ослободително дело ја има својата специфичност по силата на особените услови во кои таа се развива. Типот на македонските дејци и водачи во општествениот и револуционерниот живот се разликува не само од оној на сегашните народни водачи во Бугарија, туку од и од оној на револуционерните борци во неа пред ослободувањето.

По прашањето за идеологијата на Делчев јас не сум согласен со тенденцијата на неговите биографи да го претставуваат како голем идеолог со ја белешка дека со тоа не го намалувам неговото значење како што би се помислало на прв поглед.

Идеологизирањето во Организацијата беше многу слабо застапено. Ние бевме пред сè работници во областа на практичната дејност. По однос на теоријата и идеологизирањето кај нас имаше една индиферентност, која во нивен смисла одеше до нивното одрекување. Таа положба ги има своите причини. Една мала земја како Македонија нема простор за идеи од светското значење. Во борбата со еден ден противник којков што беше Турчинот, водена од население со груби вистинки, како нашето, самата борба развивана со најгруби средства, таа сурова стварност им налагаше на работниците усредсредавање на мислата во фактичката дејност, управена во главниот кон најглавната цел — пасивно преманување на турската управа на нашата татковина, преку еден

оти оделе без фенер вечерно време, додека Турците биле ослободени од тоа задолжение; набројувал случај на грабежи и убиства на Бугарите по патината, истакнувајќи го фактот дека не се чуло Турци да пострада; ангажијата за изградбата на касарните ги засегнувала само Бугарите а не и Турците. Со тис и други од тој род достани за откажувањата на штипјани случај и болни за нив прашања, тој ја пргнал слободата, наместо да дава дефиниција за неа.

Биографијата на Делчев во овие црти е водена од напишаното досега за него. Повеќе од тоа не можам ни да дадам јас и нема да биде од општествено значење. Ке направам само некои белешки врз напишаното досега во тој однос. По традиција останиата во нашата литература од Захари Стојанов, биографиите на Делчев се силат да внесат елемент на романтизам во неговиот живот, го пребаруваат во неговата дејност сензационалното и единственото, за ефект и ја прифаќаат енциклопедската форма на изложување.

Но, романтизмот нема место во македонскиот живот и не би требало да се бара тој во Гоцевиот живот. Изворот на неговата сила не можеме да го бараме ниту во татковото му наследство, ниту во родното му место. Домашниот бит, општествената средина, воспитувањето кај нас не се пригодни да создаваат а училиштата да оформуваат карактери. Јуначни татковци како дело Никола Делчев, деца со израз на свообразност како Гоце, во Македонија има многу, но Делчев беше еден! Гоце навистина отиде во битолскиот затвор

ДЕЛЧЕВ НЕ Е ниту непогоден за подражението, ниту недосеглив ниту пак е човек на минатото, за да се задоволуваме само со спомените му. Секој може да биде ако не Делчев, тоа барем сличен на него, стига како него да го презре своето лично благо во полза на татковината и да си ја напони душата со неговите човечки и општествени добродетели. Затоа, единствениот чесен начин за честување на неговиот спомен и да се следува неговиот пример, да се презират неговите завети. Особено неговите современици и соборци треба да бидат внимателни, илто му да не биде употребувано попусто. За македонската емиграција Делчевите завети сеуште се задолжителни, зашто неговиот идеал, кој беше општ за сите нас, не е реализиран.

(Горче ПЕТРОВ)

уште во почетокот си беа дал збор после папуштањето на училиштето да отидат во своите родни места, да работат меѓу народот. И, кога Организацијата се роди во Македонија, нивното идно подрашје беше претходно определено. Се чекал само случајот за да го преземат своето место во Македонија. Исте рупањето на Гоцета од Военото училиште било, ако не барам, тоа во секој случај добро дојден за него случај. Тој веднаш се врати во Македонија и преку Кунуш и Солун замолува за учител во Штипското Ново Село...

Ослободувањето на Македонија може да биде дело само на Македонците. Кој мисли да ја ослободува Македонија инаку, тој се лаже и себе и другите.
(ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ)

...НА ЕДИНОТ КРЕВЕТ, свиткаи до прозорчето, со пааната коса на широко-то чело, стеникаше во некаква нервна треска Даме Груев.

На другиот — Пере Тошев: прилега-ше на некаква мумија по чие што во-сочно лице не се поместувале ниедно мускуле. Тој нервно ја кинеше шга-рата. Светнатите очи што ги беше вко-ваа во аголот над вратата, не даваа ни-каков знак на живот.

Привлечен до ѕидот спроти печката, Гоце со спотан зајак ги погледуваше ту едниот ту другиот. Дебелице усни му потпереперуваа во некаква конвулзија. Две јадри солзи се стркалаа по негово-то од ветрот испукано лице и исчезнаа во густите костенави мустаци. Мускула-те на сметите очи му играа, подрипу-вајќи унисоно со долната вилица.

Помината минута, две. Чаков стоеше како чудовиден. Беше станало нешто, но што?... Гоце простенка:

— Е арно.

Гласот му замре засишувајќи. Блаж-ните очи замрзнаа во своите глобови. Неколку солзи одово се стркалаа по неговиот образ. — Делчев плачеше.

Тој ја пушти раката и го извади ре-волверот.

— Јас не гледам ништо овде од кое може да има полза делото. И наместо да гледам како се јадете еден со друг... На!

Гласот му секна. Погледот му замре врз Дамета. Тој протегна рака и му го подаде својот пантал.

— Пукај!

На Дамета му се зеде здивот. Тој не мрана. Очите побргу му се задвижија во глобовите, тало запирајќи се на око-лите предмете.

— Можеби си страшиш...

Гоце го зеде револверот и му го по-даде на Перета.

— Верувам дека ти си посмел.

Восочното лице на Перета стрепети. Цигарата, подгорувајќи му ги прстите, се одрони на креветот и „белот“ чар-шаф зашми. Но никој не го гледаше.

Протегнатата рака на Гоцета, со теп-кото железо во неа, како да напса и се отпушти. Овај чујно, небаре за себе, тој проусти:

— Арно... Тогаш сам.

Го крена револверот и си го насочи кон главата.

Чаков, којшто дотогаш стоеше како змиотизиран зад вратата, скокна како ошарен. Писна и се фрла врз него. Му ја грабна раката и куршумот што в миг ќе го прснеше черепот на Гоцета — се заби во таванот.

Сите испискаа. Гоце наваа глава на градите, што беснееја во тој момент, и се ницкоа на подот... Мара со сопствена глава сакаше да ја спаси францу-ската револуција, а Делчев — самостој-носта на македонското дело.

Момент на поулавување ги обведе сите. Даме и Пере се франја врз него и, прегрнувајќи го, зашпаа.

Чаков никогаш не можеше да раз-бере, од нисден од тројцата, зошто бе-ше сето тоа (макар што цел живот и пред тоа и во тоа го поминнал со нив). Но, сепак, тој ја разбра вистината. Се работеше за непомирливи ставови поме-ѓу Перета и Дамета кон делото.

Тој ги гледаше во недоумение. Трој-цата великани на македонското ослобо-дително движење се пакаа и се прегр-нуваа на подот на нечистата хотелска соба... Умилни солзи бликаа по лицата на сите...

Јане Сандански:

Првиот дијалог со Делчев

ВО ТОА ВРЕМЕ бев веќе доста запоз-нат со работите во Македонија; од Ма-лешевски ушам многу работи, а од дру-га страна и од Делчева, со кого за прв-пат се сретнав во 1899 година во Ду-шница, кај мене дома. Делчев добро ме запозна со целите на Внатрешната ор-ганизација. Тоа беше дојден во Душни-ца по работа како претставник на Вна-трешната организација. Јас всушност раз-брав дека Делчев е навистина човек којшто подробно ја знае Организација-та и сè што сака таа да постигне.

Од Душан пак отидов во Броди — после за Калапот, а по три дена отидов во Горещи. Се вратив пак преку Непро-којско во Куманити и оттаму во Кара-кој, каде што се сретнав со Делчева. По прашањето за востанието побрзував со Делчева. Му реков: „Многу сте подра-тиле востание да правите!“ Со иронија

му реков, Делчев одговори: „Што да правим, излегоа многу бегалци од Ос-тричко и другата, и врховистите ќе ги употребаат пак да се води борба со нив, а од друга страна и другарите барале востание, па пр. Стефан Димитров, бив-шиот делегат, се откажал да се занима-ва со македонското прашање, штом не се решава прашањето за востание. За-тоа требало да се преземе барем теро-ристичка акција“. Јас му приговарав де-ка терористичка акција ќе покмече од страна на Турците одмазда, и сте ти пак востание. „Ами ние зошто агитира-ме против врховистите и зошто пред народот зборуваме инаку?!“ Освен тоа силно го укорив Делчева дека го при-брале и Сарафова, толку компромити-ран и др. Јас се согласував со терорис-тички акции во смисла да се преземат

само од страна на четите и тоа по же-лезници и мостови, далеку од селата. Најпосле се согласивме со Делчева про-тив сакатво востание, и остана тој и Коштанов да пишнат.

Делчев беше во Демирхисарско и от-таму отиде да изврши агентат. Делчев си носеше веќе експлозив, динамитни патрони и др., од кои се гледаше дека уште во Софија било решено да се пре-земат терористички акции. По агентатот на тунелот Делчев отиде во Солун божем да разубедува да не креваат вос-тание. Тогаш излезе дека битолчани не сакале да чекаат веќе. Јас реков дека ако битолчани така не можат да чека-ат, тогаш ќе треба само четите одовде Вардар (т. е. од левниот брег на реката) да дејствуваат, а народот по некој на-чин да не крена востание. И во таа смисла фатив да агитирам.

Ако ги цениме мислењата на луѓето, пак можеме да сме спокојни; многу се аршините за патно и бесплатно!

(ГОЦЕ)

ресите на Организацијата. Во работата меѓу народот има место и за вас“.

Врховистите едногласно му одговорија: „Сакаме да ни ја предадете командата на Организацијата, слушате ли Делчев? Не Вие, туку ние одовдес — „Врховниот комитет“ ќе го има зборот за методите на револуционеријата борба внатре во Македонија, ќе разбирате ли нас?“ — Делчев клатна глава и сериозно ги изгледа. „Смешно е тоа што барате вие, — им одговори. — Командата не е алиште за да го соблечам и да ни го дадам, туку е право извојувано со труд и докажана способност и саможртва за интересите на народот. Елате во Македонија, ќе ве претставиме на народот, ќе го уверите во неопходноста на тоа што го сакате вие, и ако тој ве засака, ќе ни ја даде и довербата и командата“.

Но наместо да останат задоволни од одговорот, тие кренале врвот и упатија куп пловки и закани на негова адреса. А еден резервиран субјект скокна како опален и му удри шлаканица на Делчева. Водачот на Македонија ја извади камата за да го прободат, но наместо да ја забие во градите на тешкот, ја фрли на подот и излезе надвор на улицата. Ние јурнавме по него и го

на, на мојата бедна измачена мајчица ѝ удрија шлаканица. И јас нема да имам мира додека не одмаздам“...

— Цопчева, Цопчева ќе го убиеме! — извикавме сите присутни во собата и станаваме протрум.

Но кога сè се возбудил, во моментот кога се решаваше судбината на Цопчев, пратата скрична и влезе Делчев. При неговото појавување молкнавме сите. Ние очекувавме строга наредба за убивањето на Цопчев, во се случи токму спротивното. Делчев проговори: „О, браќа, зарем е само таа навреда што ќе има да ја поднесеме? Не, таа е само првата. Туку стојте, не брзајте, не горештете се. Ние му припаѓаме на дело-

ДОНЕ ШТИЦАНЧЕТО со својата верност кон клетвата по битолскиот затвор стана родоначалник на она пасивно херојство на паднати во турски раце организирани работници, кое ја гарантираше сигурноста на организационата тајна.

Чемков и Гавазов во 1899 година, во Прилеп, опкружени во една куќа од турски полицајци и башибозук, испаднале во безизлезна положба, беа најдени во куќата прегрнати братски со залезени усни при бакнеж и меѓусебно застрелани. Легендата за тоа себодарување создаде во Организацијата цела една ера. Оттогаш наваму човек на Организацијата ретко се даваше жив во рацете на Турците, веншто што ќе го восплати светот и ќе ги избрка Турците!

(ГОРЧЕ ПЕТРОВ)

ШЛАКАНИЦАТА

ЗА ДЕЛЧЕВ е зборот, идејниот и бојниот водач на Македонија. Триесет и три години поминаа од неговата херојска смрт. Тој загина на 21 април 1903 г. ст. во борба со султанската војска во с. Баница, Серско. Ќе се запрашам да раскажам само еден важен момент од неговиот живот. Ќе раскажам за случајот кога му удрија шлаканица. Го повикаа врховистите на состанок. Делчев измислен дека ќе ринговараат со него и љубезно се одзва на шивната покана. Но излезе дека тие не го никале за разговор, туку да му ги издниктираат и наложат своите услови. Беа донесле решение по секоја цена да се распрашат со него...

Делчев отиде на состанок. Но знаште ли што стана? Сосем неочекувано и многу императивно побара од него да им ја предаде Организацијата. Му предлагаа пушки и пари, а за тоа тој да им ја предаде врховната команда на Организацијата.

„Елате, им одговори Делчев, немам сакање да се жртвувам за робство, слаште, ќе ве примиме како што сакате: поединечно или групно, ќе работите во духот на уставот (т. е. статутот) и нште-

заобиколивме. Јадри канки пот се ронка од неговото широко чело... ни јадни страв да го обземе.

Полков е. Јучбунар е уште буден. Сите зборуваат за шлаканицата. Тоа се расчу и не можеше да остане во тајност. Го викале божем да разговараат со него, го побарале од него раководството, му се заканале, а еден му удри шлаканица. Ете ни црна неблагодарност — велат едни. Гаупаци — подземаа други и во помали групи го претресуваа случајот и недвосмислено се покажуваа дека тоа воопшто нема да остане без последици и дека ќе стане нешто.

Ние всае безвие се прибрале во нашата таланска соба. Собата беше преполна со момчиња што се насоборале да разберат и го претресат случајот. Сандански седат пажакале и со навелена глава. Шлаканицата длабоко беше ни го ранила срцето.

— Е, Јане, до кога ќе молчиме? — подзеде еден наш маад другар, црноок и со стројно убаво тело, со големи кадрави коси. „На мојата млада татковни-

то. И заради делото ќе избегнеме тука секое саморасправање. Оставете ги, не вреди да се расправаме тука со нив. Ние сме со нив сепак браќа. Утре тие ќе се покајат и ќе дојдат да му служат на делото, а веќе од нив ќе умрат за делото. Тие се заблудени. Ние нема да ги накажуваме, тие сами со својата постапка се имаат накажано.“

Делчев ни зборуваше мирно, убедливо. Ние „се скротивме“... после заедно ја напуштивме собата и сите го фативме патот за Македонија.

(СТАМЕН)

НИЕ ТРЕБА ДА БАРАМЕ ВЕРА ЗА УСПЕХОТ НА БОРБАТА ВО СЕБЕСИ И ВО ДРУГИТЕ. ТАА ВЕРА ТРЕБА, АКО ЈА НЕМА, ДА ЈА СОЗДАДЕМЕ, АКО ЈА ИМА ДА ЈА РАЗБУДИМЕ И ДА ГО РАЗГОРИМЕ ОГНОТ НА БОРБАТА.

(ГОЦЕ)

... НИЕ СМЕ КАЈ самоти Невроком, можеби на двестот минути растојание. Сред гола рамнина црна маса на месечината тој се гледа уште поблизу. И фенерите мигнат предупредувачки.

— Запрете! — преавамент одозад по белата реална.

Едниот од кожите црвасал — така сиот, нагварен во динамит и бомби... Тоа беше некаково чудо, зашто сите кожи прена извршани еден за друг, водени и збоинколени од четивни. Можеби луѓето спиеа така врвјќи, кожит се одврза случајно — и оди барај го! Кожит се менуваа на секој прсмиш. Пито висаиот заедно со другите беше од најблиското село. Ами ако тој — научен да оди на пазар, — ако е веќе в град? Се стрчаа луѓе на сите страни и во нив саат го доведоа. Беа го привтасале урвнат за никај своето село...

Во село Баницини друга комедија. Курирот на Организација Стојмен одава не ми ја омрси камата со исвеша крв. Доаѓа човекот забивтан и јавува дека селскиот падар, еден Арнаутич, не забележа и веќе одел да не предаде.

— Добро, земји две-три момчиња и оди да го стигнеш.

— Не, Сакам сам!

Го гледам, цел Марко Кралс, сам колку за нег дупи.

— Што ќе правим?

— Поарно да не пукаме... Туку немам такво... — Тој намина за гласан во крстот мој и јас му ја подадол камата.

Не минаа ни две минути откако Стојмен летна надвор, кога све ти го се бивна кокобашчијата:

— Молим вс, брајка, дојдо ќе е. Пратила сте Стојмена да убие полјако. Проклета му вера, него кој гледа, ами селото Оу нази ќе го терат.

Јувакот, откако не излажа нас, отпаде да ги лаже и селаните дека сме го натерале да го убие Арнаутичот — кој знае, можеби сте така за кеф. Тој побарала помош од кокобашчијата, за да го излажат кутриот падар дека добиците направиле пакост надвор од селото, и таму да го заколе.

Се разбира, заосторството беше избегнато. Стојмен си призна искрено:

— Многу му е убала мартината. Ожи вела ми е на срце. Па рскох да ја земам...

А во село Ловча поради недоразбирање селаните беа изметале да го пречекаат врховистичкиот војвода Дончо Златков наместо нас. Читателот веќе си помисли дека шве — замени за „врховисти“ — сме биле опишани со куршуми од засела... Напротив, средбата беше особено срдечна. Селаните се шуткаа во темницата и бараа:

— Деда — Дончо, каде си... Каде е деда — Дончо!

Тоа не бјаше толку повеќе што Лов-

Пеју К. Јаворов:

СОГОЦЕ

ча беше одлично село и по одбран луѓе, и по вооружување. Кои летото, тие крајна излетоа многу малкушени, и Организацијата го собрание разладно-то оружје. Тогаш ловчани беа и калале на околската чета: „Ние сме се заколнале да умреме со пушките и нема да ги предаваме додека сме живи ни на Турци, ни вам. Ако вастојувате, ќе ги свртиме и против вас“

Наспроти сета непријатност од село разбирањето, ние ги понесовме од тоа село убавите впечатоци на сите што имале случај да го посетат. Гоце ги извинуваше селаните кои очигледно не можеше да ја сфатат борбата меѓу интелекцијата на Организацијата и софискиот комитет. Индиферентниот однос на народот кон двете страни зборуваа за него повеќе добро одошто лошо. Бидејќи не беше во состојба да се издигне до прашањата на тактиката и принципите, тој запазуваше самостојност и го следеше својот патриотски инстинкт.

По десетина дни ние пристигнавме во село Каракџој, граничен клуч меѓу Неврокошко, Серско и Демирхисарско. Согласно со распратените соопшенија, тука беше зборното место каде што тре беше да ги сретнеме сите налетали дејци и чети на орујето. Во една ноќ селото ни даде контакт на 70-80 души распределени по различни куќи. Само колку 20 души — поглавните работници, војводите и делони од четите — беа се собраа во една широка куќа со истинет соби сосема затскршена од падворешни погледи.

Иј сте таму, во аголот на драмата војата, група момчиња го збоинкоаха Гопета, којшто ја погфрла железната топка на една бомба и расправа како треба да се работи со неа. Името на царот ги посолува јувачките шепи, и градските безгрижни смеи привлекуваат уште дубоинити. — На друга страна, навален крај ѕидот, стои Јане Сандански — крушна и стегната, речиси раскошна фигура во прилепена блуза и панталони од жолатнички швајк, со внимателно подредени црни прики врз бел објала. Цела мрежа каниши му ги крстосуваат градите: ватронашки, голем револвер, светла кама и широк јагаган, што му виса преку рамо како сибја. Наклапушен до него сив качкет и костенала ополченска брада речиси му го сокриваат лицето, небаре е вка-

менето под ледениот поглед на неколци оловни очи. Достатно е, меѓутоа, најслабото внатрешно движење, за да затреперат по неговите образи безброј одавај пидави брчки, устремени кон такните испушчени усни што се растагаа со крајната надоау. И една ситна-ситна смеа му доаѓа од почтостот на грлото без капка и да било зараза за соговорникот, или некаков енергичен израз ќе грине од двото на градите со некаква челична индиферентност... Тој е збоинколен од Гуштавова, Бажаарсви, Кириаса, Филипова и Таската, агитатори по реоните, кои дискутираат за нешто прочитано во една француска анахистичка брошура под заглавие „Ла Револуцион“, не помнам од кој автор. Кириасев, воспитаник на сојузничкото француско училиште, ја чуваше во својата чанта како што некоја баба ги чува под перничата „Богородичин сон“ или „Камен надна од небото“...

Деда Илија Крчовалијата, демирхисарски војвода, Георги Радев — сериски, Атанас Ташовалијата и Иван Даскалот — неврокопски, правца убаво друштво. Тие беа преживелци од армиското време и сега и служеа на Организацијата. Ако не ги занемнуваа поштелентини луѓе, причината беше што низ тие места имаше многу груба работа, имено гонсењето на четите од врховниот комитет. Но затоа пак со нив се движеше посебни агитатори или како што ги викаа — „секретари“, кои ја вршеа вистинската организаторска работа. Строго чувајќи ги старите ајдучки обичаи, војводите се држеа на висината на својата положба. Еве ги — накривиле калшици, — облечени во салтамарки со размивани ракави, но бевриси со безброј тајтански вртулки, — наставале пиштоли и пожеми, паласки и траскалки — и згора на сè неизбежниот бостун, мачка аренова ластегарка. Ластегарките не беа ги заборавиле дупи ни сега петајќи се во појатата со поддртување на задникот и шиороко мавтање на раката — армиско-бабантско олање, кое што има толку груба убавина. „Даскалите“ ги изгледаваат отстрана и си ја менуваат саканата зачакчи: „Гледај, гледај копаран-чауршлар!“ А „копаран — чауштите“ не можат да ги трнат пантолоните и такните носе, се поттурнуваат и мрморат презриво: „Чонгали!“

● ПОСЛЕДНО ВИДУВАЊЕ

... Во мојата чанта имаше неколку шишенца со различни лекарева и една кутија прашици за од троска, кашлица и др. Бидејќи сметавме на раздлаба за повеќе месеци, ние седнавме да ги раздлабаме и лековите. Кога кажав кое за што е, Гоце им се насмеа на присутните двајца — тројца селани: „Вистински ским!“ И еве по пол саат фатија да доаѓаат членови на Организацијата: „Аман, овде никој не разбира; жената, метето — што да им правиме; веќе две години, пет месеци, од нејни... Никакви разuverувања не помагаа; селаните мислеа дека се извакувам, и се огорчуваа. Најпосле реков барем да ти видам болните, затоа намстив една долга гуња и тргнав „по визија“. За да му се отплатам на Гоцета, јас му пратив две-три „дијагнози“ и „рецепти“, затворени во пакети: „30-го динна жена со очигвидниот симптом на

пол сантим кир. Пластенето почнало уште кога било детето на 1—2 години. Сите го сметаа за „змејничаво“ и го сметаа кирот за „змејски душпи“; — мајка му треба многу да се колнела дека не грснавала со некој змеј... Не беа помогнале ни враќалски басња, ни оловски амајли, ни попки молитви. Јас „лрстипнав“ да мачкаат три дна масло од маслинки или пресен дој — и четвртиот ден, по пол саат држење во топла вода, да тријат со насанувет волвен чорал. Потоа да повторат новн „четири днаат „душните“. Меѓутоа кој знае дали сум помогнал повеќе од онаа и попот!...

Оттука Гоце заминува со две чети: својата — 12-мина облечени во турски аскерски униформи, и реонската — 7 или 8 души со Илија Крчовалијата на чело. Јас и Кирилев исто отпатувавме следната ноќ за паланката Крушово.

Но по десет дена ние се сретнавме уште еднаш. Гоце ми пишуваше да оти-

заднјата, коишто одеа во расчекор со неговите најдраги погледи, ја раздробуваа и неговата душа.

Изутрината времето беше ветровито и дождливо, но по пазаве се поправи и ние двајцата се осамотивме на припек. Писмото добиено од Софија гласеше дека тамошните другари биле многу изненадени од солунското решение, но не можеле да не го примат. Ив. Гарванов, како претседател на Централниот комитет, успеа да ги доведе сите пред свршен факт. Гоце беше свесен за тоа колку е важно и речиси невозможно враќањето назад. Од друга страна, еден обид за организирана провокација во земјата би повлекол само беспомислен жртви и искушенија.

— Останува — рече тој — секој да го решава прашањето за себеси. Колку се однесува до мене, јас нема да се противставам, но нема да исполнам и никакво конгресно решение. Кај што ќе останам да се борам — ќе се борам како постаник, како што знам: без непосредното учество на населението. Сепак ќе одам по Солун да ти чујам тие луѓе одблизу. Може...

Гоце не доврши и потона во својата мисла. Јас не разбирав дали тој се колбаше во својата правина или уште се надеваше да изврши некакво воздействие. Бидејќи не било згодно за разурнување по Струма, неговата намера беше да изврши атентат во Драмско и оттаму да се упати во Солун. По две недели тој го разурти железничкиот мост кај станицата Анжиста и кон Велиград го достигна Белото Море (Егеј). Таму Гоце го сретна Дамета Груев, востанието беше одложено за Илнден и, како што ми кажуваша, челото на мојот другар проветрало. Кој порано, кој подоцна — под натисокот на свосличните околности, — сите ние од она време поизменивме нешто од своите погледи. Но во крчовските карни Гоце беше отицунта глава надолу, бидејќи како мртовец при жолатата светлина на сонцето што веќе заогаше. Јас ја гледав душата на тој човек — душа закалена во бурите на животот — ја гледав како се витка како обгорена змија.

Ние прикажуваме сè исто и појта, што ја помннавме крај огног во некаква напуштена козарска колиба. Прикажувавме и онаот сламен ден, попаднат во еден магенан круг од кој немаше излеа. Гоце имаше да остане тука уште два-три дна за одмор по обиколката, но јас требаше да се враќам кон својата работа. Приквечер, кога влагов во колибата за збогум, тој лежеше свиткан од троска и стомачни болки.

— Омиш ли? Еве ти ги овие документи за востанието. Ако останат кај мене, ќе пропаднат.

— Што зборуваш! Веројатноста е еднаква и за двајцата нас...

Исправен на границата и облечен од претчувства, Гоце ја покажуваше Бутарија: „Нема да ја видам!“ Со нешто темно и далечно во поглед и глас, тој пророкуваше и сега.

И тоа беше нашата последна средба.

ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ (третти од лево — долу) СНИМЕН СО ГРУПА ВОСТАНИЦИ.

интересното положение. Вообразени болести во главата, градите и носете. Во ученичките години особено сум се интересирал од женските потајности и сум читал нешто за хипохондријата на неспразните. Дај два прашка за од кашлица! И др. — Најинтересниот пациент ми беше едно 10-12 годишно девојче со неколку амајли на вратчето. Оно „страдаше од возе“ —

Дури до горе сино-црни како шијата на прегатен вол и тврди како овинок. Врз некаков липај беше се натрупало

дам на 18 февруари рано кај „Полова чука“, во карпјето над село Крчово. Јас го видов со неколку кокичиња в рака. Тој беше добил веќе два броја од револуционерниот весник проектиран во Караквој и ми ја подаде китката: „За весникот!“ Угаснатите очи и опенатото лице сведочаа за неговите двојни страдања. Едно хронично стомачно растројство при сепашниот четнички живот беше се пројанило со особена сила и го доведе физички. А работите на Органи-

Видено и чуено

До кога ќе го трпиме срамното ропство

ВО ШТИП учителиштуваат Гоце, Даме, Тунис Делишанов и др. Турчин фрла око на едно убаво кондураџиџе, којшто одговара со камеше. Од страст во беснетиот Турчин ја забива камата во дрското штипиџанџе, којшто паѓа мртво. Тој срамен и крив настан како моќна се разнесува низ градот. Гоце се појавува на самото место на убиството. Се натрупува голема навалица. Гоце и навалицата ржат. „Со трупот кон учителот!“ — вликува Гоце. Трупот се крва од револуционерните штипиџани и се носи накај владиниот конак. Тука пред кајмаџамот Гоце, покажувајќи на уште топлиот труп, станува изразуваач на револуционерното граѓанство, протестира за правното убиство, бара да се фати и казни убиецот; бара власта да земе мерки за гарантирање на честа и животот на граѓаните. „Ако не стане тоа, ние ќе најдеме патешта по кои ќе се браниме“ — со повишен тон рекол Гоце пред претставникот на султанот. Следниот ден е погребот. Чаршијата опустела — сите дуќани се затворени во знак на жалост и протест. На гробот се држат говори. Најкарактеристичен бил Гоцевинот. Пламенен и смел бил тој. Дотогаш штипиџани не го виделе својот сакан даскал во таква стидија. „До кога ќе го трпиме ова срамно ропство?“ — ги прашува Гоце штипиџани. Тој јавно ги повикува на бунт. Таа масовна народна демонстрација е прва по својот вид за цела Македонија. Власта се стреснува гледајќи го народниот карактер на бунтот. Таа научила кој е главниот иницијатор — калкашан (кукушкинот) даскал Гоце. Меѓу многумината уапсени власта бара да го фати и него. Но штипиџани не го даваат — го кријат. По неколкумесечно криење, за кое време Гоце работи неуморно, тој го напушта градот.

* * *

Виничката афера испран зад граница маса легални и илегални работници. Десетина такви сме во Кустендала во куќата на баба-Дона, жена сиромашка кај која гладниот и без покрив комита ќе се нахрана и засолни. Меѓу нас е и Сиро Келемано, познат терорист во Штипско и храбар човек. Расправа за ужасите во Штипско и Кочанско и за нечудни зверствата на Дервини-ефенди, главен вилаетски полицар. Гоце

слушаше, а ги подвигла нозете под себе, со рацете го потпреа stomakot: чирот опасно го беше нападнал. Откако Сиро сврши, Гоце го погледа прекорно и цврсто рече: „Е, зошто се тие бапски офанца. Штом тој Дервини-ефенди бил такво страшилиците за народот, кајбевте ние, револуционерите, да му го пуштите курпумот како казна за неговите жестокости, та во тој случај, можеби, и на населението ќе му олеснеше“. На оваа забелешка Сиро и др. наемалци, избегани од овој крај, беа скриени. Келемано објасни дека началството не дозволувало контрамерки. „Во такви странни дни за народот, кога многумина работници се расколбали, дури и луѓе како Мине Развигоров, треба да се дејствува брзо и смело и секој посвесен работник може да има иницијатива штом ја гледа потребата да се казни непријателот и да се покаже силата на револуционерната организација“ — сврши Гоце. Сите го чувствуваа неговниот авторитет. Утредента Сиро, Даме Варналев (мајсторот) и Митката не дојдоа кај баба-Дона да сркаат грав. Не дојдоа и следните дни. Помиславме дека се срамат од Гоцета. По десетина дена пак беа кај нас. Келемано се доближи до Гоцета и му рече: „Гоце, не дава началството“. Што сакани да кажеш? — праша Гоце. „Се враќаме од Штип, каде што отидовме да го убиеме Дервини-ефенди и стравови народни целаги“. „Е, да, кога е доцна, треба да се слушна началството“ — со мек тон и пријателски забелешка Гоце.

* * *

Виничката афера, којашто мина во неколку реони како ужас и смрт, ги отвори и вратите на затворите, којшто се преполнија. Тука се и многу видни работници. Гоце и Горче Петров не собраа нешто како на конференција. Реферираше што е сторено, исплатено, загубено и што да се прави. Многумина беа овладани од песимизам. На крајот го чувме зборот на Гоцета: „Нема зошто да се очајува и да губиме вера во иднината. Во нашиот пат важни афери и стравови се природни. Во нив се кришеваме и ние и народот. Нема место за сомнења и стравови. Мене ми се чини, месните раководители што се дојдени овде — подобро ќе сторат да останат по местата свои и со

удвоена енергија да ја продолжат работата. Ако тоа не може легално, тогаш илегално. А што се однесува до паричните средства, ние ќе ги бараме од народот. Само така ќе ја зачуваме чистотата и независноста на Организацијата. Народот треба да го научиме и на парични жртви. Ако еден народ скржави со своите грошкови, тој не е способен за борба и не заслужува да умираме за него, ниту пак таков народ ја заслужува слободата. Од тие грошкови ќе купуваме пушки, и тоа не за да подигаме востание, кога некому ќе му се посака, туку кога народот е готов и условите се благоприятни“. Многумина од спомнатите раководители ги заминаа по местата како илегалци. Имаше и такви што побараа служба во слободна Бугарија.

* * *

Докажани одатре се запрев кај баба-Дона. Многумина се тука на одмор и лекување. Меѓу нив беше и Михаил Попето, родоначалникот на четничкиот институт. Куршум беше му ја пролуцна раката од китката до рамото. Се заинтересирав за случајот при кој е ранет. Попето не баш со волја почна: „Бев во Гоцевата чета. Изработивме план за фаќање на едно струмичко бегче и бараме откуп. Се е наредено и чекаме во една нива до патот каде што ќе мине бегчето, саат и пол од Струмица. Одамалку се задава ат, јавнат од очекуваниот гостин. Пред нас е веќе. Гоце скокнува и ја фаќа уздата од атот. Бегчето е дрско — не знае кој е пред него, човекот од кого се плаши и султанот. Вади револвер и го насочува кон главата којашто ја тресе турската империја. Во тој страшен момент јас ја фатив раката од бегот, а куршумот ја пробра својата сила по целата моја рака. Ете ја простата причина зошто ми е раката врзана и се грижи за мене баба-Дона“. И продолжи: „Го сивнааме бегчето и го одведовме во својата куќа — планината. Оно избега пред да ги туриме лирите во кесето. Тој знаел не е за Гоцета, нему ни не му оид на бегови“ — со грмста смеа сврши Попето. Кога Попето зборуваше за Гоце, чувствувавме дека прикажува за великан, дојден на земјана да врши чудеса...

(Р. Р.)

Револуционерот се издига до сознанието на народот преку своите дела.
Бунтовникот се уште не е револуционер.

ГОЦЕ

Делчев во Струмичко Во комитска рубa

Атанас АНСАРОВ, македонец од село Моноспитово: — Во 1900 година, месец декември, дојде Делчев во село Моноспитово — Струмичко. Јас отидов во Гасо Ансаров и таму седи учител од село Дабиле Илија Макадзиев. Гоце ме праша дали сум организиран? Да, како не! Гоце ме праша како ми е името? Атанас ми е името. Дали сум чул за негој Гоце Делчев? Не сум чул. Јас сум Гоце Делчев. А јас рипнав од радост, за да се ракувам. Сакав да истрчам дома но татко ми е изгорен. Ако има слободно време нека дојде. Истрчал дома. Татко, батко Гоце сака да те види. Батко Гоце ќе има време и тргнавме кај нас. Татко ми извади раница да ти почете. Тој кажа дека за изгорена рана, чист зрнтин и варова вода. А бе Гоце, арно е, но пушки од каде ќе најдеш? Бај Костадине, лесно е за пушки, прво треба народ да се организира. Излезе и отиде во Трешно Маноски. Тука има две чети војвојски. Алексо Поројанџата и Митко Сивков. Беше ти познат во село Моноспитово за да ти поминеш. Гоце беше облечен со бели потурци, гајтан антерија, куса манџера и патронџани.

Атанас ГЕОРГИЕВ, македонец од село Счево: — Гоце Делчев лично сум го видел во комитска руба. Ги собра селаните од село Счево и зборуваше: „Ние ќе работиме за слободна Македонија, да ти изгониме беговите, а на дошлата класа Турци и на нив ќе им дадеме земја“ Дедо Стојан војвода рече: „А Гоце знам што ќе кажеш. Без голем обид нема силен дожд. Семето ќе го посееш, а други нека го жнеат“.

Павле Христов ЈОВЕВ Муртински, македонец од село Турново: — Сум бил курир на Гоце Делчев. Тој беше облечен како учител со чалор. Јас пред него и он говоревме за Организацијата. Најпрвин отидовме во село Рубово — Струмичко, кај поп Васил во комитетот со Атанас Јовев. Гоце Делчев рече да имаме ред во организацијата. Отидовме во село Дабиле. После за списице се пративме во куќата на Атанас Јовев, член на комитетот, а живееше во село Муртино — Струмичко. Отидовме во град Струмича со Гоце Делчев и бевме многу луѓе. Друг пат отидовме во село Моноспитово кај Гачев Атанас, а после во село Борново кај Стојан Браќеров и пак се враќаме во село Муртино.

Во куќата на Атанас Јовев во село Муртино беа собрани 28 души. Гоце Делчев рече: „Ке се бориме до последна капка крв да се избрка тој звер“. 28 души дадоа крвта и влого за часнови во Организацијата во село Муртино, во куќата на Атанас Јовев 1896 година. Гоце заминува во Бугарија.

Подготвил:
Драгица МИНАТОВИК

горо ле,
горо
голема

Горо ле, горо голема,

Разливај шума зелена, Македонијо,

Разливај шума зелена.

Ете го Делчев кај иде,

Со неговата дружина, Македонијо,

Со неговата дружина.

Оддала иде бекчето,

Накривил февче над око,

Македонијо,

Накривил февче, над око.

Викна ми Делчев, провикна:

— Постој, почекај, бекче бре,

Македонијо,

Два збора да ти прозборам.

Летна ми, бекче, да бега,

Низ струмичките ливади,

Македонијо,

Низ струмичките ливади.

ДЕЛЧЕВ за многу години беше душа на револуцијата во Македонија. Во оваа провинција тој беше подобро познат отколку во Бугарија. Делчев беше идол на деветина мајади македонски селани. Неговата појава и однесување беа поинакви од идејата на војните од метници... Тој беше остроумен наблюдувач, можеше да решава со секавичка брзина, бидејќи немаше сили на земјата што можеше да го скрине него од неговите намери. Тој беше нешто над 32 години, слично на повеќето, тој е еден бестрашен водач на благороден карактер во организацијата. Гоце Делчев беше учител...

(ЏОН МАКДОНАЛД)

МАКЕДОНИЈА на свој начин и со силата на својот сопствен живот се оформи самата во одделна морално — политичка единица, со своја специфична идеологија и со свој политички лозунг — областна самоуправа, која настојуваше да ја реализира со свои сопствени сили и дејства.

(ГОРЧЕ ПЕТРОВ)

РЕВОЛУЦИОНЕРОТ ТРЕБА ДА БИДЕ ВО СВОЈАТА ЉУБОВ КОН ЛУЃЕТО ВИСТИНСКИ ЧОВЕК, ВО СВОЈАТА САМОНАДЕЖНОСТ — ВИСТИНСКИ БОРЕЦ, ВО СВОЕТО ЈАСНОВИДСТВО — ВИСТИНСКИ ПРОРОК.

(ГОЦЕ)

ГОЦЕ ДО ЕФРЕМ КАРАНОВ

ГОЛИТЕ ВЕТУВАЊА РАЗОЧАРУВААТ

Господине Каранов,

НЕМА ПОСВЕТА, во ја поделикатна должност од оваа, со која сте се награбиле. Зборот ми е за претседателската должност од оваа, со која сте се награбиле е света, зашто сте поставил да раководите едно друштво, чија цел е света: да избали милиони луѓе од кантите на тиранијата; да ја поправи судбината на толку несреќни души. Деликатна е пак затоа што една мала грешка, една необмислена ништожна постапка влече по себе затворање по влажните зацвали, бесила, залудно пролевање на свежа и млада крв и сл. Малкумина се оние што се натоваруваат со таа толку тешка должност, па не може и ссокој да се нагрби, зашто тука станува збор за избавување или за уште полоша судбина на цел еден народ. Таа должност, колку поголема признателност му донесува на оној што ја извршува добросовесно, промислено и разумно, толку, и дури повеќе проклетства народни добива оној што лесно гасна на секоја една иницијатива што се однесува на поставената цел. Кустендаскиот комитет благодарение на географската местоположба би можел да направи за постигнување на целта многу повеќе отколку сите заедно собрани комитети во внатрешноста на Бугарија. Кустендаскиот комитет претставува еден брод по кој одат други, и чија задача е да бара бидејќи е поблиску до брегот, спасоносен пат, за да можат сите бродови да стигнат до брегот. Меѓутоа, колку е поблиску до брегот, толку е поопасно, зашто на непознатиот пат постои опасност од удирање во некоја подводна каиша и од распарчување на плајва парчиња. Тоа веќе заврши од општоста и од разумното управување на капастанот. Далеку сум од мислата да се искажам дали Вие сте достоин да управувате со споменатиот брод, зашто јас ниту Ве познавам лично, ниту пак ги знам Вашите дела. Нека не ве чудат, исто така, дека без да се познаваме, си дозволувам да Ви пишувам. Ни најмаку да не Ве чудат, зашто подоку сами ќе разберете што ме натера да Ви пишам.

Пред неколку недели г-н Чакаров се јавил во офицерска униформа (чиј поручник) во Виница со намера да прогласи внатрешно востание! Благородна

намера! Нема спасоносен лек од оној со кој се зафатил Чакаров. Ослободувачкото востание. Оној што мисли дека Македонија ќе се ослободи поинаку, тој се лаже и себеси и другите. Но кои се тие што ќе се кренат сега на востание? Г-н Чакаров ли? Ако востание може да се крене со 1-40 души, Македонија одамна ќе беше слободна државичка. Но бидејќи тоа е невозможно, а треба луѓе, тогаш што да се прави? Треба тој народ да се разбуди од перверсниот длабок сон, којшто го направил Македонците доста дебел во свеста за човечката правина. И тоа ако не целот народ, тогаш барем еден дел од него, па тогаш наместо г-н Чакаров да бара 40 души, ќе го бараат него 400, за да застанат под неговото знаме. Ако не ствне така и ако се прогласи востание, жално ќе биде за народот, а тешко и горко за виновникот. Жално е зашто залудно ќе се изгубат најмаалки спал (една по зацвали, други во бесила), ќе се остават невизи Македонци на самовласти на скотските и жестоки страсти на дивјаните и најпосле ќе се остават под јатаганот на Азиецот 5-годишни деца и 70-годишни стари и за сето тоа виновникот ќе биде одговорен и пред својата совест, и пред народот, и пред историјата. Го мислам ли тоа Кустендаскиот комитет во согласност со Чакаров? Јас Ви се обрнувам и Вам, зашто и според тврдењата на Чакаров тој бил испратен од Вашиот комитет (а пак на други им рекол дека е испратен од Главниот). Тој (Чакаров) влегува да прогласува востание, и тоа со кого и со што?! Со 30 пушки, 7 бомби и 3 кутии динамит! Мислам ли, неговото господство, во случај да најдеше 40 души и да ја извршише задачата, каков ќе беше резултатот? Предвидуваа ли оние што го испратија дека ќе биде извакани, ако не и потопени, од крвта на своите поробени браќа? Ама остроумна мисла! Ама ослободителна идеја! Еден човек со 40 души да прогласи востание!... Ама план! Да не се родил некој бугарски Оливјеј? Или да се дажеме еден со друг, да го лажаме прстиот народ дури со сема не се разочара и дури ја изгубиме довербата на народот. Верувам ли, неговата милост, на своите зборови што му ги кажува писмено или усно на Г. Иванов: „Ќе кренам внатрешно вос-

тание, па штом ќе се развее знамето, Русија, о славната Русија, во истата минута ќе навлезе во Македонија и сте ти, нис сме ослободени“ (?!). Така ли мислам тој, така ли мислате и Вие, па најпосле така ли треба да се воспитуваат востаниците? Ако им давате такви големи надежи на востаниците, знајте, дека и најпрвиот херој во извесни моменти ќе дојде до најголемо разочарување. Не, така со ништо не помагаат лагите, особено оваа. Трудете се да се искорени оваа слабост (очекуваната помош од рускиот тирани) и од најлобљениот страшилице, па наместо неа нека оживее непобедивата сила на самоувереноста и решителноста и тогаш, верувајте, сокој еден ќе се бори докрај со најголема суровост. Работете, работете, господа, но малку повеќе да има тука разум. Доста е толку за ова, а да Ви кажам за она што ме натера најмногу да Ви пишам.

Господине Чакаров при своето враќање во Кустенда се пофалил некому (ако не се лажам, на тајната пошта), дека ќе му се одмазда на Георги Иванов затоа што не тргнал со неговиот ум — да кренат востание. Но знае ли тој, дека луѓето, колку и прости да се (сепак Георги е едно од доста свесните момчиња), не се повлекуваат така лесно — неподготвени. И да Ви кажам ли дека благодарение на тоа се избегнала залудните крвопролевања кои не ги предвидле ограничената проникливост на Чакаров и на оние што го пратиале. И не е виновен Георги дека Чакаров не можеше да крене востание. Вие колку што знам, го познавате многу добро Георги, сте ја разбрале неговата чесност и патриотизам. Како може тој да се согласи за востание, кога не гледа никаков успех во него и ништо друго во Чакарова освен лаги (ако сакате може да се испратат писмата и Вие ќе видите до каде одел Чакаров). Не е чудно дека тој ќе сака да го осуди пред Вас Г. (како што направил пред некои штицијани и виничани, обвинувајќи го дека тој (Георги) зед од Кустендаскиот комитет 30 напосони) па не е чудно, како што и сам Георги претполага, да го нарече во Кустенда подлец, лажливец, интригант, ако не и предавник; но наместо да го слушате, праќајте го какво му било поведението како бунтовник и што правел низ селата каде што го криел. Ако

Ние се бориме за слободна и независна Македонија со широки права на бедното население. (ГОЦЕ)

тој сакаше да придонесе поголема корист за татковината, за слободата за која срцето толку силно му бие, тој ќе ме слушаше мене да останам овде зима за да се вовлече и да се зафати со една засилена агитација, а сте ти напраст не 40 дуни, туку 400. Но тој, наместо да го направим тоа, оди да ги приславува осудените постои и од најлошите спали и наместо да живее скришно и скромно, оди да бара книжевна соба и раскошни јадња. Така ли треба да постапува еден бунтовник, за да се зарбие со симпатите на луѓето и да ја развие во нив мислата дека тој е нивниот избавител? Не само тоа, туку тој гледал само и само да се покаже пред стар и млада, пред машко и женско, дека има офицерска униформа и дека е

унапреден во чин поручник, па кој и да дојдеше од Виница, носеше вост за тамошното негово претстојување. Благодарение што не се најде некоја подла душа, оти инаку ќе се исполнеа скопските задани со ослани на чело со крвојот. Поплаки многу доаѓаат овде, но бидејќи Георги ме-познати дека Ви пишаша, затоа и не Ви пишаша.

Да го оставиме веќе тоа — помисла, не се враќа, а само треба да послужи како лекција. Едно само ќе заборавам, што е најважно и за најголемо осудување, а тоа е дека Чакаров не го остави виесениот материјал овде, туку го изнесе.

Не можам надолго да Ви пишувам, зашто доста се уморив, а само поврпно ќе Ве запознаам со работите во Ма-

кедонија, со кои всувам дека сте запознат, ако не од Чакаров, тогаш барем од Главниот комитет.

Во Македонија се развива систематска агитација за едно општо внатрешно востание, којашто има земени големи размери и нема катче во Македонија што не е опфатено. Населението се подготвува во едно блиско време за востание, затоа должност е на секој еден родољубец да помогне колку што се може повеќе, а уште повеќе на комитетите со таква цел, особено пак на Кустеналскиот, којшто би можел во сè да помага. Немојте да мислите дека итот Чакаров не може да крене востание во Кочанско, нема луѓе. Како пречка за извршување на неговата задача се јави нашиот комитет, којшто го убеди Георги да не се согласи со Чакаров, зашто во спротивен случај многу ќе му се попречеше на општото востание. Луѓе има многу, но за жма страдаме од недостиг на најнеопходното за едно востание: без оружје сме и Вие, ако сакате да ни помогнете, помогнете ни во тоа, пратете колку што се може повеќе оружје. Пригответе ни оружје, барем 500 пушки, донесете ги до бугарскиот Ветрен, до куќата на Петре П. Димитров, и ние сами ќе ги внесеме. Нашата надеж да не снабдите со оружје е силна, чекаме одговор веднаш итот ќе го добиете ова.

И еден друг товар му лежи на Кустеналскиот комитет, којшто се состои во препраќањето на 60-70 броја од весниците во Штип, од каде што ќе се распраќаат во другите места на Македонија. И нив свесниците ќе ги донесувате до бугарскиот ветрен, до истата куќа, од каде што ќе ги зема нашата тајна пошта — воопшто сè што има за испраќање, праќајте преку горната куќа. Писмата да бидат адресирани директно до Штип.

Имајте доверба во Георги Иванов.

Наскоро ќе пристигнат до Вас една или повеќе врзани книжки со револуционерна содржина, испратени до Ал. Колев, студент во Софија, на кого молиме да му го препратите придружното писмо. Книжките се за Штипскиот комитет, па затоа, итот ќе ги добиете, организирајте да ги испратите.

Верувам дека сте свесни за штетата од разгласувањето на внатрешното подготвување, врз основа на што и се надеваме дека не ќе излезат ни збор од Вашата уста.

Ако ненто се сомневате во моето писмо, пријавете се за податоци до Главниот комитет во Софија. Не е чудно по неколку недели скришно да се повлечам во Кустенала.

Штип, 1895 г. октомври 17

Г. ДЕАЧЕВ

Македонската култура е неопходност за правилното развивање на македонската револуција (ГОЦЕ)

МИЛАН ДЕЛЧЕВ, брат на Гоце Делчев
(во средината)

ПО ПОВОД 35-годишнината од трагичната смрт на македонскиот револуционер великан Гоце Делчев, група македонски публицисти на чело со Митко Зафировски, Ангел Динев и други, во 1938 година подготвија јубилеен број на весник посветен на револуционерната дејност на Гоце Делчев, под наслов „ГОЦЕ“, општ воспоменателен лист. Издавач за весникот е Културното блато вооризано братство „Гоце Делчев“ од Софија. За жала, оваа вонредно богата публикација со материјали за животот и револуционерната дејност на Гоце Делчев ја забрани бугарската цензура, така што не дојде до рацете на широката читателска јавност. Остана само првиот печатарски отисок кој се наоѓа во Народната и универзитетска библиотека во Скопје. Весникот содржи 10 страници необичен (70 X 51 см) формат.

■ ХЕРОИЧЕН, ЧУВСТВЕНАЕН КАКО ПОЕТ

Шестата страна од весникот „Гоце“ е посветена на македонската академска младина и нејзиното мислење за Гоце Делчев. Овде се застапени неколку автори со статии за Гоце меѓу кои појавиле се: „Ние за Гоце“ од најд. Стефанов, „Ке дојде пролет“ од А. Брадим,

„Завестот на Гоце Делчев“ од П. Пенков, „Долгот ни“ од А. Н., „Современ“ од Ас. Константинов, „Знаме“ од Паскал Николов, „Гоце Делчев учител и борец“ од П. Несторов, „Тој е прв“ од Н. Керезиев, весниката „Напред“ од П. Николов и др.

Во статијата „Ние за Гоце“ авторот Стефанов меѓу другото пишува: „Гоце Делчев беше самостоен и независен во борбата. Не бараше туѓа поткрепа. Не домуштеше туѓо мешање, од кое толку многу страдало и губело македонското ослободително движење, кое било искористувано за туѓи цели и задачи. Гоце свикаше дека само при слободата и независноста Македонија — рамноправен член на Балканот ќе има рамнотежа, а оттаму и саканиот мир.“

Брадим својата статија „Ке дојде пролет“ ја почнува со следните зборови: „Револуционер со енергија за борба, со чувство за правда, демократ со поана верба во народот... незаменлив практичар и реалист со пронајливост на мислите и со необичен талент организатор — Гоце Делчев израсна како прва фигура со размери на великан во запалената борба на македонскиот Народ во почетокот на овој век... Историски хероичен, чувствителен како поет, тој во љубовта кон делото и во готовноста да се жртвува не поставува граници. Тој целиот е претворен во љубов кон поробен народ и слободата и омраза кон ропството.“

АЈ, МОРИ, ЖАЛИ МЕ

— Ај, мори, жали ме,
Малино, моме мори
Плачи ме!
Утре ќе одам,
Малино, моме мори,
Кумета
На таа, Малино,
Славна Пирин Планина
Со седумдесет, Малино,
Верна дружина!
Ај мори, слези си,
Малино, моме мори,
В љубавче,
Набери, Малино,
Китка трендафили,
Накити, Малино, Делче војвода!

Година 1938: младите за Гоце Делчев

ЗБОРОТ МУ БЕШЕ Д

■ ГОЦЕВИТЕ ЗБОРОВИ — ГРОМ

Интересна е и статијата „Завестот на Гоце Делчев“ во која авторот Пенков пишува: „Генис на македонското револуционерно движење, инспиратор на идејата за слободна и независна Македонија, централистот Гоце Делчев создаде најмоќна револуционерна организација на Балканот која му покажа на светот дека во Македонија народот жи-вее во ропство. Тој добро ја знаеше историјата на својот народ, а уште по-добро се служеше со демократските идеи кон одиграа главна улога при обединувањето на сите македонски сили. Зборот му беше дело а делото збор. Незасејан за умор и починка тој ја обиколи цела Македонија за да ги постави пасекаде основите на жалената организација. Зборовите му паѓаа како гром и ги раздикуваа срцата на намачениот македонски народ. Пасекаде го очекуваа, насекаде го бараа, зашто знаеја дека неуморниот апостола ќе ги посети

и најзафрлените места за да даде живот на оладените срца“. Пенков по-натому се освиркува на трагичната смрт на Гоце. Цитирајќи го Ботев вели:

„Но тој кој падне
во бој за слобода
тој не умира...“

и навистина, тој не умре а остана да живее во срцата на оние кои се верни на својата татковина и го поддржуваат дозлогот фрлен од големiot учител: „Слободна и независна Македонија“.

За одбележување е и статијата на Паскал Николов „Знаме“ во која се вели: „35 години поминуа од смртта на Гоце Делчев но тој не е заборавен, а стана знаме на македонскиот народ а срце на македонската младина. Затоа што живееше и се бореше со чист патриотизам — кој што е љубов и кон нашиот народ и кон сите други народи... затоа што беше за единството

Престапно е да се ослободува народот преку преднамерно создадени пожари
(ГОЦЕ)

на народните сили; за политичка слобода и социјална правда; за независност на нашето национално дело. Затоа што сакаше просвета за народот. Народната волја да биде основен закон. Затоа што имаше прекрасен човечки идеал, мир, братство и соработка меѓу народите...

Заслужува внимание и статијата „Тој е прв“ на Ив. Керемез. Во неа се вели: „Тој е прв по величина. Јас не гледам друг пример рамно на него. Јас не познавам друго име на револуционер, така скапо и блиско до срцата на Македонците. Тој беше и срце и душа на македонската револуција. Тој е и умот на таа револуција. Ние младите со голема жала го писме од незаматениот извор на неговите идеи чисти по текло, оформени и со добри движечки сили во самата борба, во поставувањето на самите дела. Ние младите во чин што срца блика чувство за правда и слобода на нашиот поробен народ не ќе ја забораваме неговата идеја. Не само што не ќе ја забораваме, но ќе живееме со неговите идеи, неговото дело, неговата борба. Затоа што тоа се идеи оддржани од крв, борба зашпишана со крв, дело кое не знаеше за поткуп и измена, дело напредно со херонзам, идеализам и самовојртваност“.

■ СЛОБОДОЉУБИВОСТ И МИРОЉУБИВОСТ

На седмата страница од овој весник, во рубриката „Младината и Гоце Делчев“ се поместени следните статии: „Македонската младина и мирот“ од П.

Г. Танчев, „Местото на уставната литература во општествениот живот и борбата“ од В. Александров, „Да се обединиме“ од Јордан А. Ризов, „Младината и македонските братства“ од Петар Трајков, „За единството на македонската младина“ потпишана со псевдоним „Младина“, „Од спомените на дедо Кољо Чобанинот“ од Ив. Тенџи, Н. Пенков и Б. Стоишов.

Во статијата „Македонската младина и мирот“ авторот П. Г. Танчев пишува за македонската младина која ја има наследено идејата на Гоце за мир и културна соработка меѓу народите: „Ние ги цениме високо мирот, зашто најмногу ги осетивме ужасите на војната. Нашиите татковци и браќа беа на бојните полиња, а ние прогонети од нашиите родни места ги поминавме најдобрите години во ништожност и мизерија. На лице е и резултатот од војната за нашата татковина — раздасана и поробена. Ние ја цениме демократијата бидејќи преку неа ќе се осигура мирната соработка меѓу народите, народите кои што расколагаат со својата судбина секогаш преобилат мирољубиви средства за решавање на спорните прашања. Војната носи само рушевини, човечки жртви и мизерија на народните маси. Ете зошто сме мирољубиви и слободољубиви. Македонската младина останува верна на идеите на Гоце и во тоа е гаранцијата дека нашата татковина ќе биде слободна и независна. По тој пат таз минува за смирување на Балканот, во тоа е и прогресот“.

жак како стојер околу кој прво младината треба да се сплоти. Светот завет ни остајат борбите од минатото: Слобода и независност. Тој завет има легнато длабоко во срцата на сите нас држејќи го будно нашето национално сознание и ќе биде потстрек за творештво и дејност во полза на народот“.

Статијата на Јордан Ризов „Да се обединиме“ по обем е доста мала, но тоа не значи дека не заслужува полно внимание. Во неа се вели: „Трнестипет години недела од смртта на Гоце Делчев. Идеите за кои тој се бореше денес со знаме во рацете на поробената македонска младина. Денес ни претстојат задачите по тој пат да тргнеме? Новото време наложува и нови задачи. Гоце е непресушен извор, од кој со полни раце можеме да црпиме и да ги припишувиме во новото време. Единството на македонската младина треба да биде издигнато на неопходната височина. Само сплотени по патот на Гоце ние ќе го издигнеме идеалот на нашиот народ: Слободна и независна Македонија“.

Статијата „Од спомените на дедо Кољо Чобанинот“ претставува интервју со современикот на Гоце Делчев. Така, на прашањето: каква цел имал Гоце во борбата? старецот одговара: „Да ја ослободи Македонија и да ја зацврсти нејзината независност. Ако не направиме тоа Македонија ќе падне под некоја од балканските држави или ќе биде раздасана меѓу нив, велеше Гоце“. А сега, што мислите, го прапуваат старецот, ќе се ослободи ли Македонија? „Ако има кој да ја бара и да се бори, ќе се ослободи, ако не — робија. Одамна ние ќе се ослободиме, ако не се беа замениле балканските држави“.

Подготвил:
Михајло ГЕОРГИЕВСКИ

ДЕЛО А ДЕЛОТО ЗБОР

РАСЧУКНАЛИ КАМБАНИТЕ

*Расчукнали камбаните,
Се собрале селането, аман, аман,
Се собрале селането,
Селането Богданчаните,
Се собрале до три другари,
До три другари, три сираци,
Да се зберат сички селани, аман,
аман,*

*Расчукнали камбаните, аман, аман,
Па црквата свети Горѓи,
Најнапред први Делчев појвода,
А по него оди Дилбер Илија,
Илија вели, говори:
— Да се збереме, да ослободиме
Нашата Македонија.*

■ СПЛОТНОСТ ВО ИЗВРШУВАЊЕТО НА ЗАВЕТОТ

Во статијата „За единството на македонската младина“ се укажува на потребата од обединување на македонската младина во заедничка борба за извојување слобода на својот народ. „Краен момент е денес — се вели во статијата — да побараме заеднички пат за обединување зашто сме пред опасноста од пожестоките замрчувања на македонската идеја. Ние младите можеме полесно да се обединиме зашто идеализмот кој што не води не дозволи во минатото ниту еден младинец да се окрвави со братска крв, а денес тој идеализам во срцата на младината треба да добие реален израз во баралите начини за заеднички пројави на целта македонска младина. И за среќа, нашиот народ родил гигант како Гоце чии идеи калени во четирисетгодишна борба и денес не одушевуваат и слу-

ЈАС НЕ САКАМ ВОСТАНИЕ СО АУГЕ ШТО КЕ МЕ НАПУШТАТ УШТЕ ПРИ ПРВИОТ НЕУСПЕХ; ЈАС САКАМ РЕВОЛУЦИЈА СО ГРАГАНИ СПОСОБНИ ДА ГИ ПОНЕСАТ СИТЕ ИСПИТАНИЈА НА ЕДНА ДОАГОТРАЈНА БОРБА, КАКВА ПОРАДИ ЖЕСТОКИТЕ ПОЛИТИЧКИ УСЛОВИ КЕ БИДЕ И НАШАТА.

(ГОЦЕ)

Гоце Делчев и младите: Година 1972

ДУША И СРЦЕ

АКО Е МЛАДАТА генерација онаа посечка сила, овој порој што го навестува новото и низ секое време се наоѓа и потврдува себеси, тогати ништо поинаку не би требало да се свати и нејзиниот (револуционерен) однос кон водачот на македонското револуционерно движење и идеологот на Илинденското востание — Гоце Делчев.

Како изгледа, сепак, тој?

Овојпат, во очите на младата македонска генерација, на таа „писмена задача“ зборуваат неколку ученици од трети и четврти клас од кумановската гимназија, која го носи името на Гоце Делчев.

• СВОНКО СТОЈАКОВСКИ: ИДОЛ

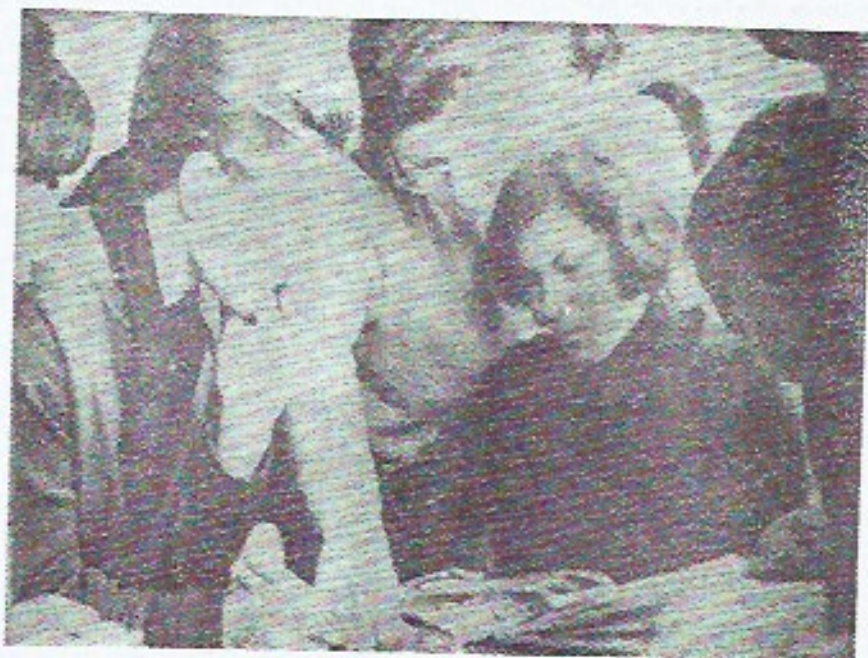
„Не знам кога е роден, а роден е во Кукуш, умрел 4 мај 1903 година во село Банши. По функција бил Претседател на ВМРО. Освен тоа, по професија, во својот, не знам што работел, но сепак тоа не ја намалува вредноста на неговото име и дело. За мене тој претставува вистински идол. Затоа и не се колбам кога велам од се срце дека би сакал да бидам и јас тоа што бил тој! Го сакам тоа затоа што тој бил, самостојно, револуционер, народен човек, кој што мисла што сака и како сака тоа да го стори.

Многе впечатоци и сознанија за македонскиот идеолог Гоце Делчев ги знам единствено од учебниците по историјата и раскажувањето што сум го слушал од преживевани илинденци. Особено добар впечаток на мене има останено расказот „Табакерата“.

Со тоа што тој се сторила за македонскиот народ, сметам е доволно почитуван и славен од македонскиот народ, од сите македонци, затоа што тој се бореа за слободата на Македонија. За негово подостојно и позначајно одбележување, предлагам во нашата гимназија, која го носи неговото име, да се подигне парк со негов споменик, како што постои овој во Скопје“.

• БОРИС КОТЕВСКИ: ЧОВЕК СО ОГНЕНО СРЦЕ

„Синот на македонскиот народ Гоце Делчев би сакал секогаш да го претставувам затоа што тој е постојано во мене до носам секогаш во своето срце, затоа што тој за мене е човек со ог-

нево срце, полн со сила, разум и готов да го даде својот живот за Македонија.

Тој беше пример за сèкого во тешките услови на ропство, и затоа слободно и од се срце велам: секако, во секој случај, би сакал да бидам Гоце Делчев.

Не забележувајте ми што не знам кога бил роден и умрел. Но, важно е дека е роден во Кукуш и дека умрел на даден, а сепак храбро, како што му долинкува на еден ценет револуционер.

За Гоце Делчев сум прочитал доста; и за неговиот живот, и за неговата мистина, мудра глава, како и за неговите дела што ги вршела во текот на целиот живот. Тоа што го знам за него е претежно од информативните емисии, од веслиците и од извештајата во училиштето — од Историјата на Македонија. Но,

за неговото уште покомплисно запознавање би сакал особено во текот на оваа година, кога се прославуваат 100 години од неговото раѓање да се организираат повеќе литературни читања, културни манифестации и друго“.

• АНАЈАНА СТОЈАНОВСКА: СЕКОЕ ВРЕМЕ НОСИ СВОИ РЕВОЛУЦИОНЕРИ

„Роден е на 10 декември (?) во 1872 година во Кукуш, а загина на 4 мај 1903 година во село Банши. Тој е еден од водачите на ВМРО. Во текот на својот живот бил учител и трговец. Но, со она што го правел во текот на својата работа Гоце Делчев се потврдила како вистински револуционер.

Ме прашувате дали би сакала да бидам Гоце Делчев?

Излегол Делчев војвода

*Излегол Делчев војвода,
Во таа Кожув планина,
Нарамил пушка берданка
И редум, редум куршуми.*

*Занамил сабја вранџија
Со сиво кунџе на рамо,
На среќа сретнал овчарче,
Овчарче младо чобанче.*

*— Овчарче младо чобанче,
Нешто ќе тебе да прашам,
Дали ја виде четата,
Четата на Гого војвода.*

*— Дејиди Делчев војвода,
Ете ја горе е планина,
За тебе лаф се чинела,
Каде е Делчев војвода.*

— Не!

Се чудите? Сигурно. Но, мора и мене да ме офатите. Секое време си носи свои револуционери. Гоце Делчев беше вистинскиот револуционер на своето време, во време кога беа потребни револуционери од таков ков. Денес сум среќна што живеам во поинакво време, во време во кое јас и моите вршници на свој начин сме револуционери.

Од она што сум го прочитала за ликот на Гоце Делчев, на мене посебен впечаток остана поимата „Разговор со Гоце“. Покрај тоа сум ја читала и „Табакерата“ од Горѓа Абашев. Издадени се и други книги што зборуваат за неговиот живот и дело. Сите тие ја величат неговата значајна улога во македонската историја и го потврди нејзиното постоење.

● ЗОРАН АНГЕЛОВСКИ: ПОИМ ЗА ЧОВЕК

„Роден е 1871 (!). Бил трговец.

— Што е за мене?

— Револуционер, борец за правда и поим за човек, кога би била жите. Моја желба е да се срстнам со него и да го продолжам неговото дело, исто така огнено, како што го водеше тој во текот на својот живот.

— Зошто го сакам тоа?

— Зато што сум чист Македонец. Негов истомисленник и наследник. Ист како него.

Длабоки се и големи сознанијата што ги имам за него. Особено се неза-

боравни раскажувањата од мојот дедо кој го видел одблизу Гоцета Делчев. Тој пред него раскажувал тоа што го работи и ги убедува нашите луѓе да се вклучат во револуционерното движење. Раскажувањата на мојот дедо за тоа што го раскажувал пред него и пред другите Гоце Делчев се уште попечатливи. Затоа и не можам да ги заборавам, затоа и така мислам.

Тоа е така, но би сакал такви да бидат и уште поогнени можностите за пошироко знаење со неговото дело. Она што го постигнал Гоце Делчев во својот живот и она што ние го изучуваме за него е незначително: треба многу повеќе да се изучува во наставата, да се читаат повеќе реферати, повеќе разговори и повеќе манифестации. За да биде повеќе присутен во вистото секојдневие, потребно е повеќе знаменити места да го носат неговото име, да има почесто приласни на радио и телевизија.

Неговиот роденден јас го славам со која година, како свој роденден!

● НИЕ И ГОЦЕ

И оние малку искажувања за ликот и делото на Гоце Делчев, и оние што анкетираниите ги дааа анонимно, без свој потпис, и покрај разните „недоразбирања“ околу познавањето точните термини на неговото раѓање и смрт, сепак потврдуваат дека младата генерација, на одреден начин, се наоѓа одиштворена во ликот на Гоце Делчев. Често тоа е желба за поддржување, инспирирана од неговата храброст и револуционерност, уште почесто како идентификација со она што тој го правеше за Македонија.

Уште поголема е желбата на младите тој да биде посебно опфатен во изучувањето: и низ наставата и низ секојдневните активности.

Учениците бараат повеќе литературни читања посветени на животот и револуционерното дело на Гоце Делчев, повеќе спомени — обележја на неговиот револуционерен пат и дејност, повеќе културни манифестации посветени на Гоце. Нагласена е желбата да се објавуваат повеќе книги за животот и револуционерното дело на Гоце Делчев, повеќе да се зборува за него, повеќе да се учи, а се бара и издавање на негови дела, негови писма.

Нивните желби најдобро ги илустрира ученицката Билјана ЛАЗАРОВСКА: „Со своето дело Гоце Делчев сторил дозволено за да биде одбележен во нашите срца“.

ЗАПЕСЕНИ ВО РАЗГОВОРОТ, двајцата патници и не забележаа кога тргна возот. Поминува крај пива, што како бели квадратни платна се простираа сред зелената морава на житата. Сулејман бег погледна паадвор. На устата пак му се појави насмевката. Сопатникот ги фалеше добришите на татко му, со воохит зборуваше за неговата верност кон султанот, за цврстата рака со која секој каурин го кланаше таму каде што му е местото.

Сулејман — бег пријатно се чувствуваше од тие пофалби за татка си но сепак не ја одобруваше претераната строгост што се граничеше со крајна жестокост спрема ристаците. — Простете, ефенди, — рече малку возбудено тој, — не е ред синот да ги суди децата на татка си, но дозволете ми да ви го кажам тоа што го мислам за стариот. Не е добар оној управник што го распаѓава недоволството на народот. Во туѓина

Сулејман бег спореше со очевидна возбуда. Позивните на трговците изгледаа многу застарени. Тоа го дразеше. Благите образи му беа облани во румепило. Неможејќи да се задржи, тој често го прскнуваше. Но човекот со кога преку нога седеше спокојно и со својот ласкав и мек глас зборуваше течно. И колку повеќе Сулејман бег се распаѓуваше и ги откриваше своите идеи толку полубезно стануваше лицето на неговиот собеседник. Неговите кротки, усмено кафеави очи го гледаа сè потопло. Од нив удираше некаква нерозбирлива светлина која ја разведуваше душата на малиот бег. Тие очи како да ги насочуваа и поткрепуваа неговите пламени зборови со љубов и нежна благодарност: „Имаш право, имаш право“ А, устата на тој чуден човек рече друго:

— Како што е сонцето нужно за животот, така е султанот за Турција.

чешлана настрана, — Сулејман — бег откри нешто познато. Да, истиот кус силен врат на кого самоуверено стоеше главата. Пред црната штофена европска облека се наизраше, мускулозно тело. Сончсвиот зрак паѓаше на цврениот кадифе и таму разгоруваше бурен жар. Тој жар ја зафаќаше левата страна, а на десната му паѓаше зелената светлина што илеше низ прозорецот еднадвор и целата фигура тој ја правеше извонредно изразита, строга и внушителна.

Полска, полска во свеста на Сулејман бег почнаа да оживуваат спомени-те од детството. Среди сурија маалски деца се меркаше се појасно ликот на бујно, босоносо дечиште, самиот на бај — Никола мелицијата, што со својата многубројна челада живееше во истиот сокак спроти нивната куќа. Фаќајки се за тоа откриеше како за смислена нишка, тој се прisetи на многу работи.

ГОРГИ АБАЦИЈЕВ

ТАБАКЕРАТА

(ИЗВАДОК)

нас не викаат дивни азијати. Имаат право. Што прават нашите наши и богови? Просто со сабји сакаат да го спречат преродувањето на Турција. И не само тоа, туку со старовременско управување ја туркаат во пропаст.

— Мала човек, — се обиде да му одговори трговецот — мисе ми се чини дека со европски аршин мерите. Оставете ги на страна европејците. Таму, во Европа, народите знаат да ја црнат слободата. Е, за овој прост народ била таква слобода! Каурите... — Каурите, ефенди го бараат тоа што европејците го имаат слободата. — Не, не! Султанот со сила сака да го сменат, — му одговори трговецот со извесна почит и додале: — Знаете ли дека планините се поани со вооружени насилници?

— Знам, кривницата лежи во нашите управници.

— Е, хо-хо-хо! — се замеша трговецот. — Спрема Париз му се чини дека Стамбол не чини. Пуста Европа како ни ги мачи умовите на младите.

„Сулејман бег не можеше и не сакаше отворено да го прекине тоа. Тој само ги запираше во себе напрегнатите смелни мисли. Но погледот на човекот, назирајќи го, му внушуваше: „Кажки, не плани се, нели треба тој да се лизка видра?“. Сулејман се потире со грбот на меското кадифе, се вслушани внимателно во мекниот тамбар на гласот и со погледот почна да ја зафаќа и изучува целата фигура на трговецот. Интересно и прилично му се чинеше тоа противречие меѓу зборовите и длабокниот израз на очите и лицето. Во него се збури-каа и се заплеткаа недоумици и доверба, нејасни претчувствувања за нешто за што и самиот не разбираше што е. Тој се мачеше да се прisetи. Си спомна за многу настани и ликови од минатото. Човекот спроти него зборуваше непрекинато, лесно поминуваше од тема на тема. Од лицето му извираше добрина и мечтателска замисленост. Однегаш во месечните ровови усти, во тркалестото брадиче со дуче напреде, во пенкорната густа коса со боја на костен, ис-

Трговецот беше престанал да зборува. Гласаше преку прозорецот кон младостите линии на далечните планини. Во купето завладеа тишност. Со сланише еднообразното тракање на колцата и слабото пуккање на машината. Една изела долета низ прозорецот, заблеска со крилајата во сончсвиот зрак и брмчејќи надутено почна да удира во таванот. Двајцата патници ја проследија со очите, потоа ги разменија брзите погледи и одново оској потона во своите мисли.

Трака — трака, трака — трака — удираа колцата во пиниште.

— Јас го почитувам вашиот идеал, — рече замислено Сулејман бег. —

— А! Каков идеал? — се осива и праша другивот.

— Да се борите против тиранијата. — Ама што зборувате мала човек, зарем може нешто да има меѓу монте трговски тефтери и некакви си ваши измислици за борба против којиде каква тиранија? — се лутеше трговецот гледајќи го незадовољно спокојното лице на малиот Турчин.

— Ја разбирам вашата претпазливост, зошто го сфаќам и ризикот на нашето дело. Но, се разбира би било измислено да спориме по таа работа. Тоа ку добро ве познавам како што ме познавате вие мене.

— Во заблуда сте! — огорчено се бореше трговецот.

— Сепак, не можете да одржете, нели? Вие сте Гоце Делчев! — гласно извика Сулејман бег.

Неколку мига завладеа тишина, тешка и напрегната тишина.

— Уште неможам да се начудам што ви падна на ум — рече трговецот.

Вратата на куќето се отвори. Влезе еден заптија. Сулејман бег скришито погледна кон својот сонатиќ. Забеле-

Откако им ги прегледа патните документи, заптијата лесно се провесна и излезе.

При го продолжи разговорот Сулејман бег.

— Сега можеме спокојно да зборуваме. Вие немате причина да се безспокојувате, нели? А пак што се однесува до вас, отворено ќе ви кажам. Се гордеам со тоа што Кукун дал такон револуционер.

— Ама оставте ги, данам, чувствата за друштат — се засмеа со широка насмевка Гоце. — Поарно распрашајте што мислам во Париз за кожата на Македонија.

— Конзервативците ја сметаат вапа-

ви каже: „Купнете го за да може Турција да тргне по патот на цивилизацијата!“

— Ние им подаваме братска рака на сите пријатели од македонскиот народ — рече Гоце.

Сулејман бег одново пламна. Тој немало и пошироко зборување за „Мла да Турција“ и за слободата на сите народи во новата Отоманска држава.

Гоце внимателно го слушаше, а спомените што му се разбудиле го пренесоа во сокаците на Кукун. А малиот Сулејман бег, наокупен со нови аргументи, стои пред група распартали Турциња и го заплашува со прсти. Зад Гоцета чекаат наредени садн до друг Македонциња, исто така испокинати и нечисти. Тие се неговите вршници. Тој встрчува напред и викна по друштвата:

— Удрете по поганците!

Кон групата на Сулејман бег се залетаа неколку камена. Гоце ја заврте својата рака и пушти еден триаголест камен. Каменот засвири низ воздухот и го чукна Сулејман бег по глава. Тој падна. Турчињата се разбеггаа. Гоце истрча напред, го дигна раскрваениот Сулејман и му ја преврза главата. Тоа беше пред петнаесет години. Откако истекло многу вода, Гоце отиде во Солун да учи, а Сулејман бег во Цариград. Се видоа само еднаш и тоа во една летна ваканција.

Одврсме — навреме Гоце го запираше погледот на левата слепоочница на Сулејман бег. Тој го забележа и иронично го праша:

— На својот сопствен отпечаток ми се насалауваат?

— Ех, луѓа години, — одговори Гоце.

— Вие и сега луѓувате.

— Против зулумците и народните несладници.

— Знаете ли дека за вашите подвизи се зборува и во туѓина? Прва садн месец во Париз дојде еден висок турски чиновник и ја рашкри легендата дека во Македонија се појаниа некој кристал бунтовник што скитал насекаде и дека ниту војска ниту пак заштити не можеле да го фатат. За неговата глава давале најлази жолтици.

— Разгеле, можете да ги грабнете парите. Ха — ха, ха — ха, — слично се насмеа Гоце.

Свирката на локомотивата писна пробишно. Возот почна да ја смалува брзината.

— Ке треба да се раздасаме. Мојот пат е дојде, — рече Гоце, му ја стисна срдачно раката на Сулејман бег и дојде: — Навистина е среќа меѓу боговите да најдем свесен човек. Скоро сите речиси му се душмани на народот, какви што се, простете ми, и вашиот татко и кајмакмот. Се што е живо пролака од нив. Од срце ви благодарам за добрите чувства кон нашето дело! — и Гоце повторно му ја стисна раката на малиот бег. — Се надевам дека ќе ги поздравите моите родители.

жа како од лицето му исчезна наврно-добротушниот изглед и како во очите му светна челичен блесок. Низ телото му помина трепет. Мускулите од носете му се затекнаа како да сега ќе се подигне и со садн скок ќе исчезне надвор. Но, тој само се понадигна, го зеде куферчето, го класе на колене и задржувалги го и патату спокојството седна.

та револуционерна организација за гнев до на разбојници.

— Тоа го знам — му одврати Гоце.

— Францускиот народ и неговите прогресивни водачи покажуваат симпатии кон вашата борба и не сметаат за следбеници на хероите од француската револуција. Ако прашате некој Француз што мислам за султанот, тој ќе

Година 1946: Бугарскиот академик Тодор Павлов за Гоце Делчев

Гоце — бесмртен и легендарен син на Македонија

— Под овој наслов објавуваме фрагменти од говорот на бугарскиот академик Тодор ПАВЛОВ, одржан на 7 октомври 1946 година, на свеченото собрание во Народниот театар во Софија по повод пренесувањето коските на Гоце Делчев од Софија во Скопје.

... НЕВОЗМОЖНО Е во сакан кус говор како овој да се илустрира подробно тогашната внатрешна и надворешна положба на Македонија, по неспоред досега од никој факт е, дека во Македонија не само што неа беа исчезнале условите, за кои понапред стана збор, туку нешто повеќе, тие, имено, сега се беа развили уште појасно во секој однос, така што во македонското национално - револуционерно движење натаму се создаде и разви она крило, што имаше социјалистички карактер. Сходно на ова, не е случајно што токму луѓе од тоа социјалистичко крило, како Гоце Делчев, Н. Карев, Димо Хаџи Димов, и др., станаа најверни патриоти и борци за национално ослободување на својата земја и за создавање една социјална македонска република, која би наглегла како органски составен дел во федеративната Балканска република и во тоа свое својство да престане да стане моќно, обединувачко јадро меѓу балканските држави и, напротив, да стане моќно, обединувачко јадро меѓу нив. Сега нема да го разгледувам прашањето зашто Гоце Делчев, откако во младите години се определил како приврзаник на социјализмот, подоцна се пројави пред сè како стратег, тактичар, и организатор на македонската национална држава. Разгледувањето на ова прашање би нè одвело многу далску. Во овој случај за нас поважно е друго, а имено следново.

Прво, социјалистичката школа што Гоце Делчев ја помина во младоста, не остана од извесно влијание врз неговата натамошна револуционерна дејност. Тоа влијание се изрази пред сè во околностите, што тој ги бараше и ги наоѓаше најверните свои соработници и пријатели сепак токму во средината на оние национално - револуционерна дејности, што нив понапред ги нарекуваме социјалисти и кои од почетокот до крајот останаа смртни противници на секој шовинизам, на секој архаизам, на секој монархизам, а подоцна по смртта на Гоце — и на фашизмот.

Второ, тоа влијание се огледава и

фактот, дека токму кај Делчев македонското национално - револуционерно движење, од почетокот до крајот на неговата револуционерна дејност беше проткасно со важни социјални проблеми и задачи, како во однос на радикално поставување на прашањето за целосно ослободување на македонските селански маси од сите остатоци на турскиот феудализам, т.е. пред се прашањето за земјата, што требаше да им припадне токму на работните селани, така и во смисла на поставување низа други социјални проблеми, што се однесуваа општо до сите работни граѓански и селански маси, проблеми што во една или друга форма добиваа во идноста и дејноста на некои револуционерна социјалистички карактер, без притоа, тој нивни социјалистички карактер да преминува во одредување или потценување на национално - револуционерниот карактер на македонското движење. До колку подоцна пак некои од тие социјалисти (говорам за тесните социјалисти) стасаа до одредени фракционерски погледи по македонското национално прашање, Гоце Делчев сосем не може да биде приклучен кон нив и, сходно, не може да биде обвинет за фракционерство. Тој подоцна допушти некои грешки од подруга природа, за кои натаму ќе стане збор, но општо земено од почетокот до крајот на својата дејност се појави како еден од најдоследните револуционери, чие влијание се наложи и при формулирањето на првичалниот устав на македонската револуционерна организација.

Еве, на пример, како гласат првите членови на Уставот на Внатрешната македонско - одринска револуционерна организација:

Чл. 1. ВМРО има цел да ги обедини во едно цело сите недоволни елементи во Македонија и Одринско, без разлика на народност, за извојување политичка автономија на тие две области.

Чл. 2. Организацијата им се спротиставува на стремешките за делби и завојувања на тие области од која и да е држава.

Чл. 3. За постигање на таа цел организацијата се бори за отстранување на шовинистичките пропаганди и национални расправни, кои го делат и обеслабуваат населението во неговата борба против оштриот непријател: дејствува

за за внесување револуционерен дух и сознание во населението и ги употребува сите средства и услаби за поскорашно и свовремено вооружување на населението со сè што е неопходно за едно општо, сеопфатно востание. Таа се грижи за културното и економското издигање на организираното население и ја потпомага неговата аслагана борба против турската власт” ...

... И токму затоа што тоа стана и токму затоа што македонскиот народ во својата последна еска борба против фашистичкото раковојство се најде овој пат не сам, а имаше низа моќни и верни пријатели и сојузници; моќното југословенско - народно - ослободително движење, на чело со славната Југословенска комунистичка партија и нејзиниот легендарен водач — организатор на победата над фашизмот — Јосип Броз Тито; оточественофронтовското движење и подоцна оточественофронтовскиот режим во Бугарија, на чело со НК на ОФ и со БРП (к) и нејзиниот исто така легендарен водач и водач — учител и водач и на целиот бугарски народ — Георги Димитров; народно демократските движења и нивните водачи во другите југословенски и демократски земји, а особено и на прво место толемиот СССР, со неговата славна Комунистичка партија, со неговата непобедлива Црвена армија и со најтолемиот во сите времиња политички и воен водач стратег и организатор — генералисимус Сталин; токму поради сето тоа, а исто и поради неговите внатрешни нараснати сили во самата Македонија, со нејзиното славно народно - ослободително движење на чело со Македонската комунистичка партија и нејзините водачи А. Влахов и Лазар Колишевски — токму поради сето тоа новниот македонски Илинден се круниса со полн успех и во резултат на тоа ние сега имаме нова, слободна, суверена, национално самостојна и независна, стопански, политички, национално и културно просперитетна Македонија, како органски федерален составен дел од Титова федеративна Југославија.

Смело треба да се каже и да се повлече токму сега, дека ако итерниот Илинден заврши така блискливо, неговата генерална проба од 1903 година, организирана од Гоце и неговите соработници (наспроти игриците и лукавите сметки на внатрешните и надворешни-

те врховисти со пребрзаното закажување на востанието) беше и ќе остане и само по себе, и во сознанието на македонскиот и на сите балкански народи, токму како еден од условите за победничкото привршување на Вториот Илинден — 11 Октомври 1941 год., што започна на Илинден 1944 год. со историското заседание на АСНОМ во манастирот Пчиња, каде што беше создадена новата Македонска федерална република, суверено самоопределена како органички составен дел на федеративна Титова Југославија.

Токму таа историска заслуга на Гоце и на неговите соборци, наспроти некои нивни грешки и недостатоци,

домскиот, веќе слободен со гигантски стапки чекорејќи напред народ.

Гаранција за тоа се:

Пред сè, моќното народнофронтовско движење и власт на Титова федеративна Југославија и нејзиниот голем маршал, учител и водач на сите југословенски народи — Јосип Броз Тито;

Моќното отечественофронтовско движење и власт во народна републиканска Бугарија и нејзиниот учител и водач — основачот, вдахновувачот и организаторот на нејзините победи Георги Димитров;

Моќните народнофронтовски движења во другите словенски и други демократски земји и нивните славни во-

дигачи. Ниту имам можност, ниту имам организација по овој случај да дам некакви особени изјави или декларации од чиста политичка природа. Но сепак, ми се чини дека имам право, и долг, да го кажам следново.

Овој акт — актот на пренесувањето на коските на Гоце Делчев од нова, слободна, отечественофронтовска Софија во новата престојнина на Македонската слободна држава — има, смело ќе кажам, големо историско, симболично значење, значење уште повеќе што коските ќе поминат на својот предвиден пат и низ Пиринска Македонија.

Торжественото и искрено испраќање на светите коски на Гоце, што го уредува нова ОФ Бугарија, како што се гласа од ова собрание е исто така еден голем историски симболичен акт, кој покажува дека нештата и во самата Македонија, и во цела Југославија, и овде, во ОФ Бугарија, веќе коренито се изменети и тоа во смисла пред сè и главно кон довршување на неговниот логичен крај историското дело на Гоце Делчев и на сите тогашни и подоцнежни негови ученици и соборци.

Македонија може да биде, треба да биде и ќе биде, најпосле обединета во своите природни историски граници. А така обединета, слободна, суверена и во секој однос напредна, таа навистина ќе биде моќно обединувачко јадро меѓу балканските, словенските и другите демократски народи — славна историска роља, што ѝ беше предодредена на времето токму од нејзиниот бесмртен син Гоце Делчев.

Поклонувачки се од името на отечественофронтовска народна републиканска Бугарија пред светите коски на легендарниот син на Македонија и искажувајќи го своето длабоко убедување, дека овој историски симболичен акт ќе послужи за уште поголемо, поцелосно, уште порешително зближување и дружење меѓу бугарскиот народ и народите на братска Титова Југославија и конституционално македонскиот народ, извикувам:

Да живее борбената и неварушавна дружба меѓу сите словенски и слободољубиви народи, на чело со големниот СССР и рускиот народ — нашиот и на сите словенски народи ослободител, учител и покровител!

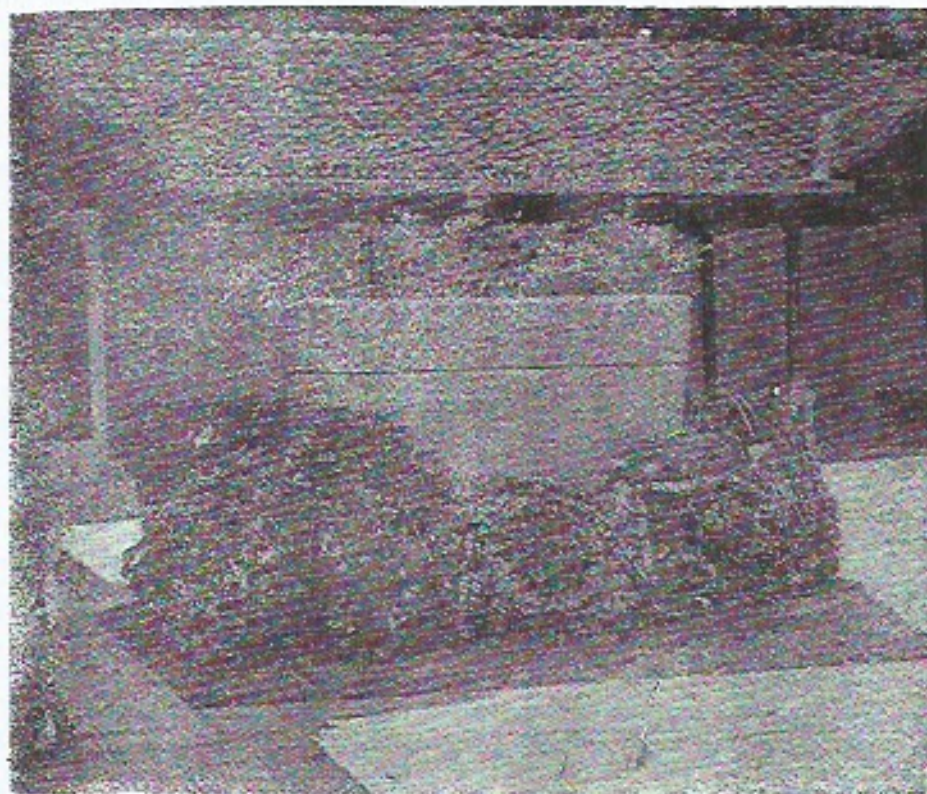
Да живее борбената неварушавна дружба меѓу јужните Словени!

На живее федеративна Титова Југославија!

Да живее отечественофронтовска народно-републиканска Бугарија!

Да живеат слободна, суверена, народно-републиканска и во секој однос напредна федерална Македонија — остварена мечта на бесмртниот и легендарен нејзин син **ПРЕДАВЕСНИК НА НАРОДНИОТ МАКЕДОНСКИ ФРОНТ — ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ.**

(Напомена: подилечените редови се на авторот на говорот Тодор Павлов).

Гробот на Гоце Делчев во црквата „Св. Спас“ во Скопје

кои ние сега ги отчитуваме, само за да не ги понторуваме е доволна за да остане името на Гоце едно од најсаканите имиња на македонскиот народ и за да биде окружен неговниот пример со неувенлив ореол на слава и љубовта народна.

А сето тоа ни дава право да тврдиме дека Гоце е уште жив меѓу нас и дека неговниот бесмртен дух продолжува да биде на верна стража, што строго бдее за натамошната судбина на својата сакана земја и народ. Никаква каа, никакви интриги, никакви клевети и провокации на нашите и други шовинисти и реакционери нема да успеат да ја помрачат неговата слава и да ја угаснат големата љубов, што ја има кон својот легендарен син маке-

даци и учител, на чело со големниот СССР и неговниот беспределно сакан од сите демократски народи и движења, мудар, генијален и неодоимат во целата човечка историја учител, водач и генералисимус — Јосиф Сталин.

И сеп, денеска нис сме се собрал овде, во срцето на отечественофронтовската Софија, за да му оддадеме почит на големниот македонски син и неговното историско, револуционерно, национално, социјално и културно дело.

Кај нас се дојдени неговите верни ученици, народнофронтовските борци за слободата на Македонија и творци на нејзината нова национална и општочовечка култура, за да ги земат коските на својот национален учител, водач и херој и да ги пренесат во Скопје — престолнината на нова, слободна, федерална Македонија.

Кирил Михајловски - Груица:

ГОРДЕЛИВ ПОХОД

(Секавање за пренесувањето на посмртните останки на Гоце Делчев од Софија во Скопје)

БЕВ СРЕКЕН, искрено почесен: ме одредија за командант на почесната единица што ќе ги пренесе посмртните останки на Делчев од Софија во Скопје. Единицата беше составена од одбрани момци, убаво облечени и од научните работници сублимирано запознати со значењето на Гоце Делчев, Илиндевската епopeја... Треба ли уште еднаш да подвлечам дека секој од нас се чувствуваме неизмерно горди што е припадник на таа почесна единица која ги донесе Гоцевите посмртни останки мирно да почиваат во ослободена Македонија?

Лафетот, изработен од прочуените охридски доробелци, беше изложен во мавзолејот. Ние чувавме почесна стража... После официјалната церемонија во Народниот театар, нашата единица, придружувана од преку две илјади Македонци што живеат во Софија, низ збуцките на посмртните маршеви од воена музика, ја научи Софија. Тука, при нашето заминување, софиските улици беа „поцолчени“ со солзите на многуте Македонци...

Во предвечерието стигнавме во Цумаја, денешен Благоевград... На барање и insistирање на месното население, саркофагот со посмртните останки на Делчев ги изложивме во салата на тамошната соколана. Секој сакаше да му одаде поседна почит на големиот

син на македонскиот народ. За мене тоа беше неверојатна гатка: до полноќ цела Цумаја, поединечно и семејно, кружеше околу саркофагот на Гоце. Луѓето беа натажени, солзи им ги црвенцаа лицата, ама во насочените очи на истите тие луѓе се „читаше“ и гордост што му одаваат почит на најголемиот учител и апостола на македонскиот народ.

● РЕПРИЗА ВО СИМИТАН, ПЕТРИЧ...

Најтопло и најсрдечно испратени, утрешта се упативме кон Симилян. И тука не задржаа, и овдешното население бараше да се прости од Гоцевите посмртни останки...

Тука доживевме и нешто необично. Дотека граѓаните го обиколуваа саркофагот, дел од припадниците на почесната единица, се упати на кратка прошетка низ градот. Меѓу другото, влегуваа и во слаткарниците, да заблажат душа што се вели. Разбирливо, при напуштањето на слаткарниците сакаа да платат, се интересираа за цените. Наместо одговор за цените, продавачите, низ блага насмевка им велее: — Тоа ние ќе го платиме. Само нека ви е сладко, да знаете дека и ние сме Македонци. Не, не е доволно да се рече дека ваквите приземи беа трогателни, тие беа нешто далеку повеќе од тоа...

● КУКУШАНИ НА ЗЕМЈА

И денес ми е во свежо сеќавање случката што ја доживевме во едно село, на патот меѓу Симилян и Петрич. Населението во ова село беше од Кукучко. Машко, женско, старо и младо, сите до еден, најсвесно облечени, ритуално паднаа на земја кога лафетот поминуваше низ селото. Се разбира, се задржавме и овде, ги задоволниме желбите на населението — да му одадат поседна почит на Делчев.

Во Петрич стигнавме во предвечерието. Што да се каже? И овде се повторил настанот од Цумаја: до доцна во ноќта околу саркофагот кружеше граѓаните на Петрич, плачее...

ЦРНА СЕ ЧУМА ЗАДАДЕ

*Црна се чума зададе
там' долу Македонија.
Кој ќе се јунак одбере
чумата да ја пропади?
Избрал се, ми се изнашол
млад Делчев, Гоце војвода.
Он ојде в Македонија,
чумата да ја пропади
од жална Македонија.
Кој иде горе низ гора,
дал' ми се Турци погани?
Не ми се Турци погани,
тук' ми се одбор дружина,
ранет ми друга носеа.
Со куриум јунак проишан
од лева страна во срце,
млад Делчев, Гоце војвода.
Делчев дружина говори:
— Дружино, верна зговорна,
вие ќе утре вртите,
кому ќе ги оставите,
водичка да ми подаде,
срцето да си разладам,
устата да си расквасам?
Дружино, мои комити,
кога ќе вие минете
низ моја града Кукучка,
мајка ми ќе ве пречека,
за мене ќе ве пошти:
„Дека е Делчев војвода?“
Вие ќе нејзе кажете:
„Делчев се јунак посрчан,
за црна земја робинка,
за жална Македонија.“*

Ако јас не бев командант на почесната единица, ако не го доживев ова, кога некој друг би ми раскажувал — можеби не сето би му дал одредена доза на резерва. Меѓутоа, ете, бев таму, со сопствени очи ги видов луѓето, видов со сопствени очи ги видов луѓето, видов и почувствував колку е силно македонското национално чувство...

(ЗАБЕЛЕЖАА: Р. ЛАЗАРОВ)

ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ: — Нашата борба за нас е живот и смрт. Ние нема да дозволиме други да репанаат дали ќе живееме или ќе умреме и кога. Не ќе оставиме да не командувате оттука за да не турнете, како што се обидовте да ни, во игра со постание. Сега една таква авантура може да биде страшна, затоа што населението, народот е повеќе распален и на места вооружен. Тој може да се подаде на измамата и тоа ќе го чини реки крв а планини од трупови. Ние нема да го дозволиме тоа!

(Февруари 1897 — од поимиката со бугарскиот генерал Ипанов, претседател на Врховниот комитет)

Ако тиранијата е насилство, тогаш револуцијата е насилство против насилство
ГОЦЕ

Андреј Хрлев:

... КОГА СЕ ВРАТИВ во селото, самиот раководител на врховистите, Г. Китанов, пртом ме пиде, не можеше да се воздари и дојас кај мене, седи под заловени, и ми рече дека разбрал за заминувањето на четата и за она што стана меѓу мене и Гуштанов, за моето противставување на неговите решенија за напад. Се разбира, тој го узнал тоа од куририте што беа кај четата. Ми стана непријатно дека врховистите ги узнаа нашите намери, уште понепријатно ми стана што ја научија маршрутата на четата. Ми мишна низ ум мислата дека во случајов тие можат тоа да го злоупотребаат како што беа злоупотребиле во такви случаи во други реони. А колку за намерите на Гуштанов за напад, јас бев спокоен, зашто верував дека тој ќе

на законска основа имал право да ме стрела, само поради одрекувањето на позитивните факти. Тоа ме изненади и јас допуштив дека е положбата сосема загубена и помислав за момент дека подолго ќе сторам ако признаам и земам врз себе сè, та така да ја однесам положбата барем на масата селани членови задржани сите во казармата. Дотогаш многу пушки беа предадени и се донесуваа во казармата. Тоа ми го соопштија кога ме мачаа и тоа подбивајќи се со мене дека пушките биле речиси негодни. За другари во управното тело ги посочив Жилев, Михалев и Пилетов, кои беа избегале порано, а сите други членови ги претставив како војници, кои, сакајќи натаму, се потчинуваат на наредбите од своите старешини. За да ги избегнам големите мачења по предавањето на оружјето бидејќи се сомнева дека имаме склади со манаџери, а не само 'рѓосаните кримци, изјавив дека оружјето го водеше Жилев, и ако

дени, а некои ослободија. На судието не најдов за потребно да ги откажам своите признајќија истргнати со насилне од страна на истражните власти, макар што кај мене не се најде ништо што би ме компромитирало. Напротив, пред судието се охрабрив и употребив агресивен дур и предизвикувачки јазик против официјалните власти, коишто ги обвинуваа за рупшечинаа и лош поредок, против кој сме принудени да се организираме и да си го излагаме животот во една страшна и нерамна борба. Судието велеше дека нашата Организација е разбојничка. Јас им одговорив дека нашата Организација не е таква за каква што ја мислат тие, дека се тоа источни доставувања и дека Организацијата е општонародна и се бори за промена на режимот во Турција и за извојување чо вечки права на наслесението.

Додека така се развија работите. Признајќијата што ги дадов пред властите немаат ништо општо со предавањето на Делчева. Напротив, ако сум јас тој предавник што се бара — немаше да се нај

КОЈ ГО ПРЕДАДЕ ГОЦЕ?

го чека Делчева. То Делчев имав голема надеж. Убеден бев дека тој ќе најде начин да ги расколеба врховистите и дека во никој случај нема да дозволи да се врши напад...

Следниот ден се чу дека Баница горит, дека четата е откриена и се бори. Но додека да разбереме подолго, војската пристигна и ве блокира и неколку души од несомнителните ве отераа во казармата и ве подложува на мачења. Непочинаа да признаваат. Јас бев упорен два дена, а за тоа време неколку пати бев изложен на мачења. После ме одведоа дома да прваат претрес, копаа, но ништо компромитувачко не најдоа. Дома беше старата архива (претиска) закопана во една тегла за саатко, но не можеше да ја најдат. Собраа само неколку мои книги и пак ме вратија во казармата и пак ме мачаа. По едно време бимбанијата ми рече дека Делчев и Гуштанов се убиени и дека писмата што биле во нивните чанти ги прочитаа офицерот Тефинов, којшто ја откриа шифрата, и дека и нашата претиска била откриена, така што ако продолжувам да се противам, тој, бимбанијата,

има манаџери, „само тој може да ви ги восочи“. Но манаџери немавме. Се зборуваше само дека со парите земени од Мис Стоп се проектирало да се купи манаџери и за нашата манаџија. Власта, очигледно, узнала за ова тајна и затоа од нас бараше манаџери. Пред мене изведуваа работници (од Организацијата) и ме прашуваа дали ги познавам. Јас одрекував и изјавив дека нашата градска организација нема ништо општо со селската. Ја бараа од мене претиската. Но јас реков дека деловодителот Михалев, којшто избега, „само тој, ако знае, може да ви каже нешто за каква и да било претиска“.

Најпосле, во четириндесетти прашувања и мачења, ме одведоа сите во Сер. Оттаму сите оние што предадоа пушти беа одвасени во Солун и таму, откако излегаа и затвор по еден месец, беа ослободени. Им се рече да не се подваат на вакви провинцарски работи. Мене и други дваесет души не задржаа и спроведоа истрага. Истрагата се заврши близу десет месеци и најпосле процесот се објави. Мене ме осудија на 101 година, другите по на една, две, три го

дам во положба на маченик, туку во положба на близок и пријател на властите. Таската, да беше жив, ќе дадеше исцрпни информации за тој глас на кој посетот Јаворов без да провери му дал место во биографијата на нашиот голем учител и револуционер Гоце Делчев. Таската беше серски околински војвода. Тој се справаше со шпиконите, ги откриваше и ги казнуваше. Тој е најкомпетентниот по прашањето за предавството. Тој ги знаеше шпиконите — од каде произлегоа тоа, во нешто што да се прави и не можеше да се одмаздува, па и животот на Делчева и на паднатите во Баница не се враќаа со убивањето на некаков изора-шпикон, уште повеќе што се знаеше дека тоа предавство не е случајно текнување на една личност, туку на едно раководно тело од пропагандна туфа и непријателски расположена спрема револуционерното движење по Македонија. Но во случајов не беше предаден Делчев, туку четата на Гуштанов, кај која тој пристигнал ноќта, истата ноќ кога и војската, водена од двајца врховисти, пристигнала и оддалеку го осиднала селото Баница.

Михаил Чаков

ПОСЛЕДНИТЕ ЧАСОВИ НА ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ

НА 21. АПРИЛ 1902. ГОДИНА Гоце Делчев пристигна со околу четирисот души другари на крушевската пештера „Кана“. Тука беа се собрале сите чети од Серскиот округ и престојувале десетина дни. Меѓу другото, се донесе решение да се дигне во воздух мостот кај Демир-Хисар, за кој се ангажираа четите на Гоцата и дедо-Илија Крчовалијата. Сите други чети, а имено тие на Јане Сандански, на Атанас Тешовалијата, на Христо Кунчев и мојата — на Михаила Чаков — заминува во своите реони.

По едно грижливо проучување Делчев се убедил дека мостот кај Демир-Хисар не ќе можат да го кренат во воздух само двете чети, та со второ решение се одредил да се дигнат во воздух мостот и тунелот кај Анжиста и за таа цел таму заминува четите на Делчев, на дедо-Илија Крчовалијата, на Атанас Тешовалијата и драмската чета на Димитар Гоштанов.

На 11. март 1903. година, откако бев откриен во с. Горно Бродо и подвелем цел ден борба, вечерта успевме да се извлечеме среќно, од монте четници само Гинката од Колендра беше ранет во раката. По борбата заминува за подските села а војската тргна низ планинските.

На 2. април истата година се прибрам од полето во село Лакус. При одредбата со селскиот раководител, овој ми рече дека испратка курири во селата Михаил и Ареново да го сретнат Делчева, којшто се праќаат од Драмско по крвањето на мостот и тунелот кај Анжиста. Не мина ни пол саат, кон полноќ, Делчев пристигна и при одредбата со војскиот и ентузијазам ми раскажа како успешно го кренале во воздух како мостот така и тунелот.

Во истото време пристигна еден курир со многу број писмо од Азар Димитров, раководител во Серез, адресирано лично за Делчев. Откако го прочита писмото, Гоце стана, не вика, велевме во другата соба и ми го рече следното: „Со писмото ми јавуваат дека Даме по силата на некаква амнестија е ослободен и е во Солун. Се готвела да замине во Битола. Јас во овој момент решавам и заминувам за Солун

за да се сретнам со Даме, та по неговото заминување за Битола да може со својот авторитет и тежина да ги покрене духовите на Битолашките коишто испале за востание кога ние уште не сме готови. Му одговорив: „Гоце, решението ти е решено и душно ќе треба тоа да го сторим, по пред сè, макар и ти и ние да сме изморени, вечерва ќе го напуштиме селото Лакус и ќе отидеме во село Оресово, зашто, како што гледам, селото претставува гробница. Ако не откријат, илти пак не би сме можеле да се спасиме. Гоце се согласи и истата ноќ стигнавме во село Оресово. Овде Гоце се разделил со своите другари, коишто заминува во Крушевско заедно со дедо Илија Крчовалијата.

На 4. април слеговме во село Дулаи — на еден час растојание од Серез. На 5. април Гоце преобличен како селски чорбаџија, придружен од Гоштанов и неколку други селани среќно влезе во Серез а оттаму заминува во Солун.

Во Солун Делчев и Даме се сретнаа и со атентаторите коишто беа готови да го извршат атентатот. На состанокот Гоце и Даме успеале да ги разубедат дека уште не е дојдено времето да го извршат атентатот, а кога ќе дојде времето, ќе бидат предупредени. Заговорниците ветиле дека нема да превземат ништо без заповед. Меѓутоа, по неколку дена, наспроти своето впување тие решиле да ги извршат атентатите.

Гоце беше уште во Солун, кога почнале атентатите со запалувањето на пародот „Гвадалупија“ и Гоце одвај успеал да избега од Солун и до село Негован дошол сосема сам.

Пристигна во Серез и преку село Дулаи дојде во село Баница — неговата гробница.

На 20. април заедно со четата на Гоштанов денувавме во Горнобродската корија Лесјанте, сироти селото на околу пол саат.

Кон пладне забележавме многу војска да се движи откај Доливо Бродо и влегува во Горно Бродо. Но штом разбравме дека војската се движат спокон-

но, и ние се успокоивме, но за секој случај ги презадовме, се разбира, сите неопходни мерки. Цел ден војската не мрдна од Горно Бродо.

Приклучил кон пет и половина часот дојде еден курир од село Баница кој што донесе две број писма: едното за мене, а другото за раководителот Андреј Хрлев. Писмата беа од Азар Димитров од Серез, и во моето го пишување следното: „Башк Отоман во Солун е дигната во воздух. Подробности ќе ви раскаже Делчев, којшто заминува преку село Дулаи од каде што ќе се ги земе алиштага и пушката. Средните го во Баница.

Сироти 21. вечерта, околу два часа пред да осамне, стигнавме во селото Баница и се сместивме во две куќи. Уште не бевме седнале, му јавивме на Делчев дека сме стигнале, тој беше дошол пред нас во селото. Лично тој дојде во куќата кајшто се бев задрел, а таа беше визави куќата во која тој беше на стан.

Кога влезе кај нас сите испитавме. Неговото појавување велеаше и радост и храброст и што ми не. Ми рече: „Добро вечер, добар ден, момци, ги знамеште дните и ноќите. Момците, Отоманската банка во Солун е крената во воздух и од неа камен не остана. Ги разјравме алиштага со широките шалвари во Солун. Така ќе ја растресеме целата турска пина империја од темелите“. Сакаше да го продолжи разговорот, но забележа дека имаше и жени во собата, па рече: „Ајде повисе на конгресот“, којшто беше свикан да се одржи на Гурџовден во Ловчанската корија. Испушивме по една цигара, си зеде збогум велејќи: „И ние сте изморени — носите си и јас ќе го сторам тоа.

Легнавме, по до мушките имаше најмногу саат и пол.

Токму и зори, тукуншто беа заспаа, слушам по скаличката бран и тревожни чекори. Тоа беше полјакот на селото, Георги којшто ја бутна и ја отвори вратата. Јас веднаш погледнав кон вратата, која што се отвори со силно грескање — нојечно и преа неа се испречи Георги: „Господин Чаков свршено?“ — Запрашав: „Што има брв, Георги?“ —

„Поано е, — всај — аскер.“ — „Каде е аскерот?“ — го прашав. — „Целото село е сармансано“, — одговори Георги. Го запрашав дали знае Делчев за тоа. Одговори: „Му кажав“.

Му реков тогаш на Георги: „Трчај и кажи му на Делчева да излезе колку се може поскоро и да ти зафатиме последните куќи, зошто овае живи ќе не испечат.“ Тргна тој да му јави на Делчева. Меѓутоа, штом излезе од портата да ја прекоси улицата и да влезе во куќата кај Гоцета, аскераните, којшто беа веќе влегле во селото, го видоа и го повикаа кај нив, та така тој не можеше ништо да му јави на Делчева.

Со другарите слегов во дворот на куќата, којшто беше оградена со ѕид и дојдоа до самата порта. Одспротива е портата на куќата во која е Делчев. Од портата на Делчева излегоа две девојчиња за да влезат во соседната куќа. Ги запрашав девојчињата: „Што прават другарите?“ Едното од нив одговори: „Рекон да дојдете ваму.“ Меѓутоа девојчето го рекло ова од себе. Му реков на Таската дека јас ќе ја пресечам улицата и ќе влезам кај Гоцета. Не подирајќи со трчаниша влугувам во портата, и Делчев, којшто беше излегол до самата порта со пушката и војот на неа, однадеж се нафрли врз мене и за малку да ме набодне, а истовремено и да пукне. Но кога ме виде, изненаден, извика: „Але, Чаков, што ќе сторев! Добро што дојде. Фати го левото крило на портата и кажи им на другите да стојат во нивната куќа.“ Штом забележавме дека турската војска навлегува во куќите и ги претресува, Гоце рече: „Чаков, зјде да фатиме низ село и што ќе даде бог.“

Излеговме и трчавме по улицата. Среќа што улиците беа тесни и кривулчесте меѓу куќите, на не можеа да не забележат. Излеговме сите 14 души, со исклучок на Георги Радев, којшто го напушти селото уште ноќта не јавувајќи му се никому.

Дојдовме до крајот на селото, и последната куќа останување лево од нас. Врвевме по полјанката, по отспротива, на околу три-четирисот чекори се виднија, 6-17 сантиметра високи — со какви што се заградени нивјето. Како што врвевме двајцата напред, од зад ѕидоните, аскераните веќе се покажаа со пушките насочени кон нас.

Гоце веќе ги виде и како што ја по-

сеше пушката на лакото од левата рака, извика: „Верата паа!“ Првата пушка тој ја пукна. Сите залетнавме по земја а Гоце застанаа простум ја волни пушката. Како луѓа му свикав „Астлувај, Гоце!“ Легна, но на самото летнување еден куршум го проникна во левата града, и тој падна врз својата пушка. Во првиот миг јас сфатив дека тој се затекрива. Меѓутоа, тој ги класе двесте раце на земја и се обиде да се крене гавлајќи кон другарите што беа се растуриле покрај ѕидот на куќата и ги рече последните свои зборови: „Ах, момци, рами...“ и пушти душа. Веднаш го фатив за левото рамо, како што беше летнал по очи и колку глас ми држи викав: „Гоце, Гоце!“ — Никаков одговор. Изгасна засекогаш јуначката натура.

Во истиот момент јакна под пушката Стевчо Тринчанчето и молква. Му викав и нему двапати: „Стевчо, Стевчо“ — Но и од него збор не чуј.

На 7-8 чекори од мене имаше една градинка, образувана од последната куќа и една плевна. Во градинката влезе најпрвин Димитар Хаџи-Димов, Димитар Кашиналијата и Дивката Календралијата. По нив влезе Бојанијата, па Донката, Атанас Савемлијата, и Колјо „Консулата“, којшто падна во самата градинка погомен со еден куршум право во чело. Покрај ѕидот на куќата падна Димитар Гоптанов, Евстати Арнаутчето и Георги Савемлијата, ранет со еден куршум во двете нозе и со друг во десната плешка.

Благодарейќи на Димитар Хаџи-Димов, Кашиналијата и Календралијата, коишто успеаја да влезат во плевната и да го раскопаат одатре ѕидот, ние останатите пет души коишто бевме во градинката, успеавме да влеземе во плевната, а оттаму во куќата, а вечерта по чудо се спасивме.

Во судирот учествувавме 14 души од кои беа убиени: Гоце Делчев, Стевчо Тринчанчето, Колјо „Консулата“, Димитар Гоптанов, а ранет Георги Савемлијата (после живи фатен излекуван од Турците и во 1906. година по силата на една амнестија ослободен и ме среќава во селото Савек жив и здрав).

Останавме живи и се спасивме: Димитар Кашиналијата, Димитар Хаџи-Димов, Дивката Календралијата, Донката, Бојанијата, Таската, Врански (Спасов-Атанас Савемлијата и Михана Чаков.

ДИМО ХАЦИ-ДИМОВ:

ТОЈ ПЛАЧЕ...

ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ загина одамна. Родните кога умре тој — сега се момчиња на 21 година. На таа возраст македонската младини е наполно готова да го продолжи неговото дело. Таа веќе го припила. На таа идеална младини сакам да и кажам неколку зборови за човекот којшто од сè најмногу ги сакаше и најмногу им веруваше на младите револуционери зашто само во нивната чиста душа тој гледаше дека се врежуваат длабоко и трајно чистите идеи за ослободителното револуционерно движење. Сакам да им кажам на македонските момчиња што се родјаа кога умре тој — дека Гоце Делчев, може да биде за нив едно светло знаме, така како што беше тој за нас — младите од онаа епоха, дека Гоце Делчев може да биде патоводната ѕвезда на сите што, особено денеска се воодушевнуваат — од неговите идеи и од неговиот пример.

Пред 21 година Гоце Делчев пред нашите очи падна убиен во с. Баница, Серско. Од нашето сеќавање веќе исчезнуваат многу од спомениите за борбата што ни го одзеде најголемиот човек на Македонија. Но ние останатите уште сеплавајќи живи од учесниците во таа борба, нема да ја забораваме и до последната своја минута волата на Гоце откако куршуми веќе му ги беа раскинале градите. Речиси цел ден и цела ноќ ние скршени го гледавме својот водач. Легнат како жив со глава навелната кон земјата. Тој небаре плачеше над својата судбина, над судбината на сите паднати како него, над судбината на цела Македонија. И кога настани часот и за нас да умираме или да излеземе од огнениот обрач, ние во мислите се простивме за момент со него и го оставивме... да плаче. За нас што го оставивме, тој и сега е таму на истото место, во истата положба, тој и денес плаче над своето кобно место каде што го оставивме.

И има зошто да плаче.

Гоце плаче не затоа што умре толку рано, дека ја лиши својата телесна егзистенција од учество во настаничките главолумни настани, по плаче затоа што и сега, близу четврт век од неговите зем

ни дни, Македонија продолжува уште да мечтае и жедува за својот идеал, но не и да се радува на слободата, за која беше готова и готова да загинае цела.

Гоце плаче затоа што беспримирниот македонски хероизам на неговата татковина сврши со разрушување и разорнување. Плаче, зашто таа свега усилба на борбена Македонија беше испреварена од фаталната интересиција на една државничка стикција против која тој сам водеше најупорна и најчеста борба, борба што макар и победна, успеа да ја влече во организмот на ослободителното дело зарадата за урнување на тиранијата...

Гоце плаче, зашто од пет години напред, наспроти тежкоста на извршените спрема неговата татковина огромни злосторства и одговорности, владелчките фактори во Бугарија продолжуваат да гледаат на Македонија како на некое свое законито наследство, готови секогаш да го заложуваат и разменуваат, одејќи по оние патината што ја осудува и ја доведе до распарчување и загнување, илјади ја при исполнувањето на таа своја политика поддршката и на македонската емиграција во земјата, макар што со тоа ископаа длабока пропаст помеѓу неа и бугарскиот народ.

Плаче Гоце и има зошто да плаче.

Тој оплакува една долга и од ужаси и трагедија за Македонија истрасна двесетгодишна крвава епоха по неговата смрт.

Плаче и реди тој, асипат над кобното свое место во Баница, но не за да плачеше и речиме ние што сме уште живи, не за да плачат и редиат синовите на неговата несреќна татковина, не да плачат и редиат новите борби за неа, туку да видиме, откако ги чуваме думите на Гоцета, едно знаме на кое е напишано со неговите свети крвави соли: борба, борба и борба против сите македонски угнетувачи, борба до смрт против сите нови македонски султани и сатрапи но и борба против разрушувачките сили, што ја исподнија историјата на нашата татковина со разрушувања во името деценија по величествената македонска епопеја.

Ете токму за тоа плаче Гоце. Тој плаче токму за таква борба и на неговиот плач се одвиваат саканите негови македонски момчиња, во кои е и нашата наредж. Владјанието и дејството на отровот прокан сред емиграцијата и сред емигрантската младини веќе опаѓаат и исчезнуваат. Ние со радост го констатираме настапувањето на една сепогодна и животнорадосна пролет во аслото, во борбите кај борците.

Плачет на Гоцета нека ја раствори наполно таа долгоочекувана пролет и нека во најблиско време одново да си подадеме сите братска рака како синони на Македонија така како што некогаш околу Гоцета се чувствувавме како една челоа и социјалисти, и анархисти, и националисти, зашто мислевме и дејствувавме само како Македонци, сите до еден и сите како еден.

Тоа братство, таа еднодушност и тоа единствено дејствување се особено исполнени денес и многу понеопходни од колку кога и да било. Само така братски сплотени за единствена борба во името на Гоцевите идеи и проникнати од Гоцевите идеи, ние македонските емигранти и дејци од сите возрасти и погледи ќе го вратиме назад и ќе го извадиме не твр тереи тркалото на нашето дело засадо со кое ќе ја повратиме ме него и кон насмано накрепнатата оризираност на најголемиот дел од бугарскиот народ.

Го повиквам Духот на Гоцета, за да ни послужи тој како моќна повела за полно помирување на браќата што се непријателски расположени еден кон друг и за полно и нестрано откипување од ноќите и мрежата на онаа политичка чиншто посетела најмногу придонесоа за распарчувањето и разрушувањето на Македонија и коишто денес продолжуваат намерно да сеат крвави омрази и страсти меѓу нас, за да не бидеме во состојба да ја заштитиме од нови заговори и предавства.

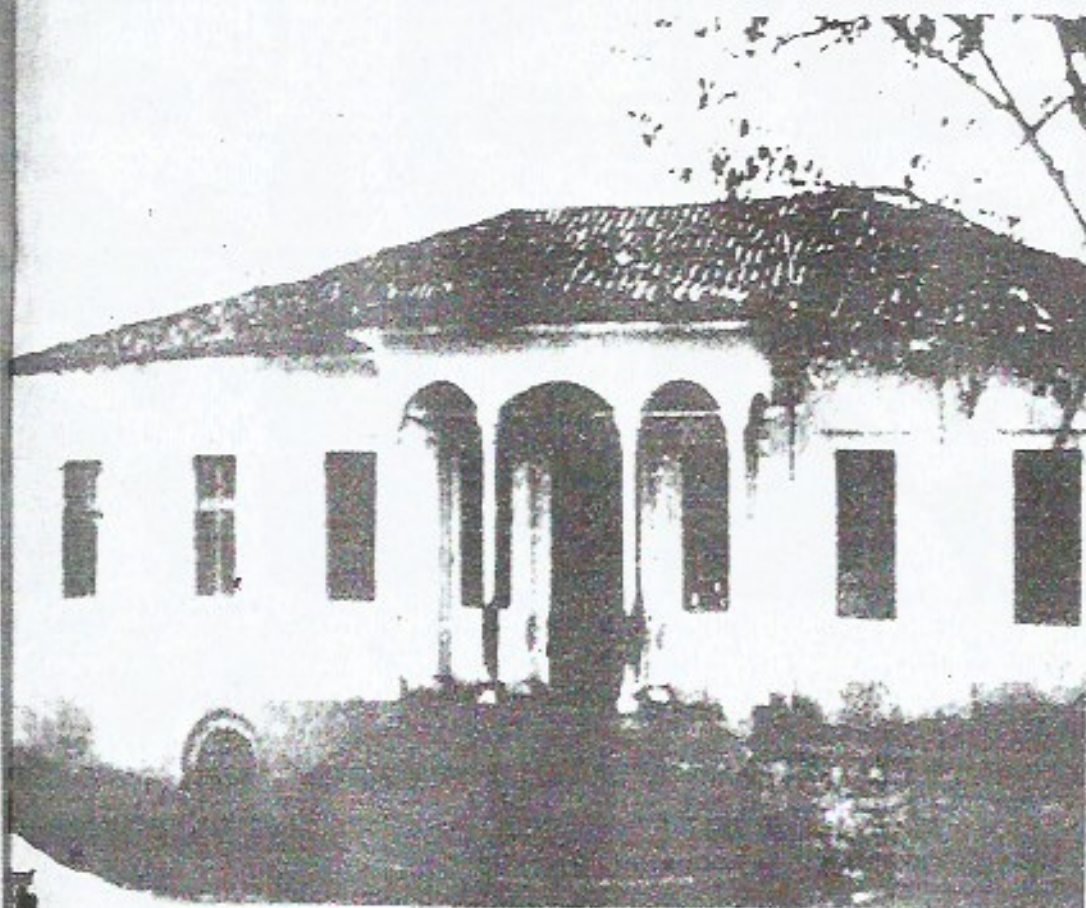
Браќа и другари, стари и особено млади!

Сите по патот и примерот на Гоцета! Сите под едно знаме! Сите во служба на Татковината! За неа да се бориме! За неа да умираме.

За тоа плаче тој...

Во жртвата не треба и не може да има степен; таа завршува кога ќе биде потрени со име и со чест. (ГОЦЕ)

УЧИТЕЛСКА ДЕЈНОСТ:
Училишната зграда во
Штип во која учителст-
вувале Гоце Делчев и Пе-
тар Поп-Арсов.

ПРОТИВ ЦЕЛТА на Ор-
ганизацијата: автономна
Македонија и нејзиниот до-
зунг: Македонија на Маке-
донците, врховистите про-
тивпоставуваа некаква ав-
тономна Македонија со при-
кривен дозунг: Македонија
за Бугарија, додека авто-
номијата се сфаќаше од Ор-
ганизацијата како создава-
ње на самостојна држава.

(Димо ХАЦИ—ДИМОВ)

ПОДГОТОВКИ ЗА ВОСТАНИЕ: Подземната бомболарница во Битола
во која се изработувале бомби за Илинденското востание.

јас го разбираам светот
единствено како поле
за културно
натпреварување
меѓу народите

гоце делчев

